

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Кафедра управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему: «Аналіз системи звітності та контролю на підприємстві»

Виконав: студент 4 курсу, групи БА-41
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньо-професійної програми
«Бізнес адміністрування»

Данило ГРУШЕВ

Керівник: д.е.н., проф. Оксана ПОРТНА

Рецензент: к.е.н., доц. Олена ФАЛЬЧЕНКО

Харків – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Кафедра управління та адміністрування
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) бакалавр
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Бізнес адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

підпис Вікторія ТРЕТЯК
ім'я, ПРІЗВИЩЕ

“16” вересня 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Грушева Данили Юрійовича
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: Аналіз системи звітності та контролю на підприємстві

Керівник роботи: Портна Оксана Валентинівна, д-р екон. наук, проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 26 лютого 2025 року № 4501-5/652

2. Строк подання студентом роботи 15 травня 2025 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити

1. Теоретичні питання формування системи звітності та контролю на підприємстві

2. Аналіз системи звітності та контролю й обґрунтування шляхів підвищення їх ефективності на підприємстві

Висновки

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Узгодження змісту кваліфікаційної роботи
2	Підготовка першого розділу кваліфікаційної роботи
3	Підготовка доповіді на наукову конференцію з викладенням основних результатів кваліфікаційного дослідження
4	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями науково керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи
5	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника.
6	Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи. Оформлення списку літератури
7	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру управління та адміністрування

5. Дата видачі завдання «16» вересня 2024 року

Студент

підпис

Данило ГРУШЕВ

ім'я, ПРИЗВИЩЕ

Керівник роботи

підпис

Оксана ПОРТНА

ім'я, ПРИЗВИЩЕ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗВІТНОСТІ ТА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	7
1.1 Звітність підприємства.....	7
1.2 Внутрішня, управлінська звітність підприємства	14
1.3 Система внутрішнього контролю на підприємстві.....	20
Висновки за розділом 1.....	27
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ ЗВІТНОСТІ ТА КОНТРОЛЮ Й ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	29
2.1 Характеристика ПП «Галіт»: сфера діяльності, бізнес- умови та результати ефективності на ринку.....	29
2.2 Аналіз фінансової звітності ПП «Галіт»..	41
2.3 Вплив системи звітності та контролю на якість управлінських рішень.....	47
2.4 Удосконалення системи контролю на підприємстві для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень.....	54
Висновки за розділом 2.....	59
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Сьогодні в динамічних умовах, здебільшого негативних, викликаних нестабільністю фінансово-економічного стану країни, значною чутливістю багатьох галузей до таких змін, воєнними діями, будь-яке підприємство, бізнес, вид діяльності, змушені дбати про ефективність та якість як окремих управлінських рішень, так і всієї системи власного управління зокрема.

Дієвість менеджменту підприємства визначається, насамперед, доцільністю, ефективністю, своєчасністю впроваджених рішень. Для розробки та впровадження обґрунтованих, якісних ухвалень, спрямованих на досягнення підприємством запланованих цілей та результатів, управлінці потребують певного інформаційного забезпечення. Тому саме система звітності та контролю, як носії вагомих даних (виробничих фінансових тощо) на підприємстві може надати апарату управління своєчасну, релевантну, повну інформацію.

Тому питання системи звітності та контролю на підприємстві, їх аналізу, оптимізації, удосконалення є важливими як у теоретичній, так і практичній площині, що додає актуальності дослідженням у цьому напрямку.

Метою роботи є аналіз системи звітності та контролю на підприємстві ПП «Галіт», розробка пропозицій щодо удосконалення контролю на основі системи звітності для забезпечення стійкості та високих показників діяльності.

Завдання, які виконуються в роботі, для досягнення мети:

- розкрити види та значення звітності підприємства;
- узагальнити характеристики та елементи внутрішньої, управлінської звітності;
- охарактеризувати систему внутрішнього контролю на підприємстві;
- надати оцінку економічним результатам діяльності ПП «Галіт» з урахуванням сфери діяльності та бізнес-умов на ринку;
- проаналізувати показники фінансової звітності ПП «Галіт»;

– оцінити вплив системи звітності та контролю на якість управлінських рішень;

– запропонувати шляхи удосконалення системи контролю на ПП «Галіт» для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є формування та застосування системи звітності та контролю на ПП «Галіт».

Предмет дослідження – система звітності та контролю на ПП «Галіт».

Інформаційною базою дослідження стали: нормативно-правові акти щодо бухгалтерської та фінансової звітності, науково-методичні та практичні доробки фахівців з питань системи звітності та контролю на підприємствах, монографії, статті, звітність ПП «Галіт» тощо.

Методи дослідження: порівняльний аналіз для надання загальної характеристики ПП «Галіт»; SWOT-аналіз для оцінки вітчизняного ринку стоматологічних інструментів, обладнання, на якому працює ПП «Галіт»; вертикальний та горизонтальний аналіз для оцінки фінансових звітів ПП «Галіт»; коефіцієнтний аналіз для оцінки ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності; опитування для визначення ролі та значущості внутрішньої управлінської звітності на думку менеджерів ПП «Галіт»; системний аналіз для удосконалення системи контролю в ПП «Галіт» для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень

Практичне значення результатів дослідження. Запропоновано удосконалення системи контролю на ПП «Галіт» на основі звітності для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень.

Апробація результатів. Аспекти дослідження оприлюднено у тезах «Підходи до побудови системи внутрішнього контролю як чинника забезпечення економічної сталості сучасного підприємства» на II міжнародній науково-практичній інтернет-конференції 1 листопада 2024 року у м. Харків «Проблеми та перспективи забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку територій»

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗВІТНОСТІ ТА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Звітність підприємства

Сьогодні як окрема звітність, так і вся система звітності на підприємстві розширюють своє призначення, тобто стають як елементами ринкової інфраструктури, так і комунікативними засобами. Світова практика на основі багаторічного досвіду напрацювала «золоте правило» – укладати контрагентами угоди після ретельного вивчення звітів. Часто знайомство з підприємством, його діяльністю починається зі звітності, адже саме вона є основою інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу фінансово-економічного стану підприємств.

Зараз уся система звітності є вагомим матеріалом для управлінського апарату підприємств, а також для широкого кола стейкхолдерів. Звітність сьогодні є вагомим засобом управління функціонуванням підприємства, так би мовити, його рекламою діяльності, адже є першоджерелом інформації. Формуванням системи звітності закінчуються облікові процеси на будь-якому підприємстві. Це робиться на підставі з'єднання поточних, оперативних даних для розрахунків фінансово-економічних показників, важливих для управління.

Звітність – це, насамперед, облікові записи, що надають можливості аналізувати фінансово-економічну, господарську діяльність бізнес структури, також це і джерела даних та інформації для моніторингу й аналізу перебігу процесів, їх підсумків, діяльності бізнесу, його фінансового стану, використання ресурсів, зниження витрат, виявлення резервів, зростання рентабельності [30].

Підприємства формують та ведуть певні види звітності (систему звітності): бухгалтерську, фінансову, управлінську/внутрішню. Підходи до визначення звітності наводимо у таблиці 1.

Таблиця 1.1 – Види звітності підприємства та підходи до їх визначення

Термін	Автор	Визначення
Бухгалтерська звітність	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [22]	звітність, яку складають на підставі бухгалтерського обліку для задоволення потреб користувачів.
Фінансова звітність	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [22]	бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про результати діяльності підприємства, про його фінансовий стан та рух грошових коштів за звітний період
Управлінська звітність	Л. Нападовська [21]	гнучка система форм інформації, що складається за центрами витрат та відповідальності. Вона повинна відображати особливості організації виробництва, специфіку, умови, потреби управлінського персоналу
Внутрішня звітність	О. Дворніченко [9]	внутрішню бухгалтерську звітність формує бухгалтер-аналітик і надає як управлінцям на всіх рівнях, так і адміністрації підприємства Головна ціль складання звітності – формування та надання релевантної, оперативної інформації згідно вимог управлінських працівників.
	Л. Яременко, І. Макарчук, А. Гавриленко, І. Івлєв [41]	є сукупністю взаємопов'язаних показників, що включають поряд з обліковою й іншу інформацію, на основі якої можна визначити відхилення від планів, цілей, розрахунків та надати управлінському персоналу всіх рівнів необхідну інформацію для прийняття оптимальних рішень

Джерело: побудовано на основі [9; 21; 22; 41]

В умовах ринкового економічного простору, де одночасно функціонує безліч різноманітних господарюючих суб'єктів, як юридичних, так і фізичних осіб – усі вони бажають отримати вичерпну інформацію щодо контрагентів – звітність стає важливим джерелом релевантної, достовірної, повної інформації.

Так бухгалтерська та фінансова звітність є зовнішньою, а управлінська – внутрішньою звітністю. Це і формує систему звітності підприємства.

Фінансова звітність – це, насамперед, бухгалтерська звітність, відповідно до Закону України [31], яка надає інформацію про фінансовий стан та результати функціонування підприємства, рух його грошових коштів [30].

Метою здійснення як бухгалтерського обліку, так і складання фінансової звітності є надання стейкхолдерам та користувачам для опрацювання й прийняття бізнес-рішень повної, релевантної, неупередженої та правдивої інформації щодо фінансового стану, результатів діяльності, руху грошових коштів на підприємстві. Також фінансова звітність сприяє забезпеченню інформаційно-аналітичних потреб користувачів та стейкхолдерів щодо цінних паперів підприємства, їх придбання, продажу, володіння; надає дані щодо участі в капіталі; є базою для оцінки спроможності підприємства в повному обсязі та своєчасно погашати свої зобов'язання, їх забезпеченості; є основою для оцінки якості та ефективності управління; визначає дивіденди, які підлягають розподілу та виплаті; є підґрунтям для регулювання функціонування підприємств та інших важливих рішень.

Фінансову звітність повинні формувати та вести підприємства, які мають господарський розрахунок, є юридичними особами з самостійним балансом.

В Україні складання бухгалтерської та фінансової звітності регламентується, тобто для всіх підприємств, галузей національного господарства встановлюються єдині показники та форми звітності, а також принципи формування, терміни подання тощо.

Фінансова звітність, згідно Закону [31], призначається для загального користування. Користувачі (стейкхолдери) такої звітності є як юридичними, так і фізичними особами, поділяються на внутрішніх та зовнішніх.

Так до внутрішніх стейкхолдерів (користувачів, зацікавлених осіб) [15] традиційно відносяться: керівники (управлінський персонал), що потребують якісної інформації для розробки цілей, стратегій, тактики бізнесу та напрямів його розвитку, проведення якісного контролю; працівники підприємства, які хочуть мати інформацію щодо стабільності, доходності та прибутковості бізнесу, своєї зайнятості, зарплати тощо; профспілки для аналізу дотримання законів про працю, захисту працівників; працівники бухгалтерії, економісти фінансисти для заповнення, ведення та аналізу звітності тощо.

До зовнішніх стейкхолдерів можна віднести: засновники, учасники, інвестори, тобто особи, які вклали свій капітал у підприємство, а тому мають ризики інвестицій та доходів від них, акціонери зацікавлені у дивідендах; банки та інші кредитні установи мають знати та оцінювати фінансовий стан підприємства, показники його діяльності, ефективність з метою визначення ризиків кредитування та обслуговування і повернення кредитів; органи державного регулювання та контролю для визначення економічної (грошово-кредитної, податкової) політики, формування загальних статистичних даних, макроекономічних показників; постачальники й інші кредитори для контролю погашення заборгованості; аудитори (зовнішні) мають перевіряти інформацію для підтвердження її відповідності П(С)БО; клієнти для аналізу безперервності функціонування бізнесу, отримання відповідних товарів/послуг, підписання довгострокових угод; громадськість для оцінювання рівня місцевої економіки, зайнятості, податкової бази тощо; конкуренти для аналізу сили та пошуку слабкості в діяльності підприємства, підризу репутації підприємства на ринку.

Є певні види робіт та етапи з опрацювання облікових даних, що є передумовою формування фінзвітності підприємства (рис. 1.1).

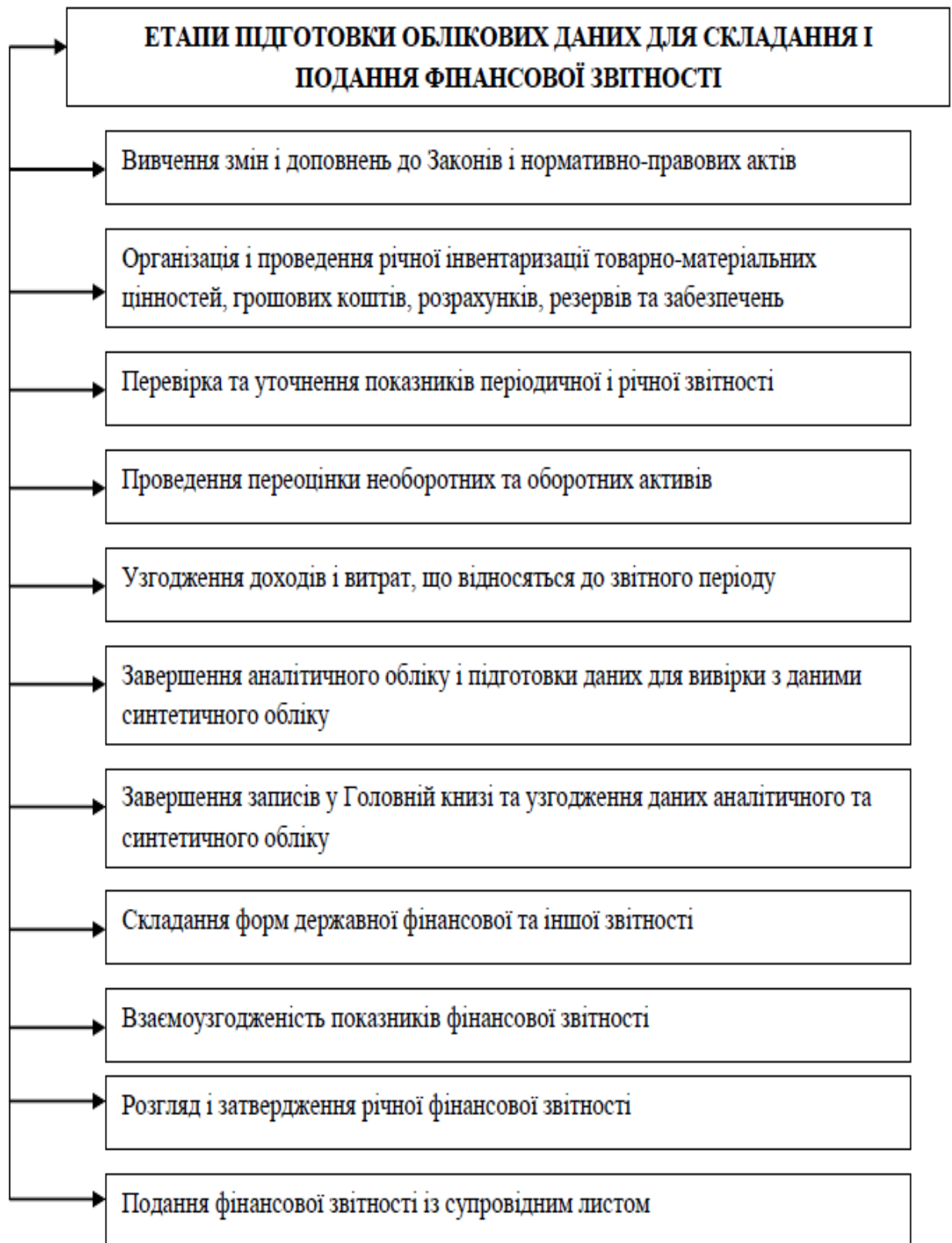

Рисунок 1.1 – Фінансова звітність: етапи підготовки облікових даних та складання

Джерело: на основі даних [30]

Фінансова звітність має певні показники, їх сукупність дозволяє [30]:

- встановлювати цілі, стратегії, результати функціонування підприємства, оцінювати ресурсні можливості, що є у наявності на підприємстві, та які перспективи при цьому відкриваються;
- координувати та регулювати роботу різних підрозділів підприємства, спрямовуючи всі зусилля на досягнення цілей;
- розробляти та запроваджувати обґрунтовані, оптимальні й своєчасні рішення.

Оприлюднена фінансова звітність надає можливості бізнесу оцінювати розвиток своєї діяльності, досліджувати та аналізувати ринок, дозволяють уникнути ризику взаємин з компаніями-одноденками роблять співпрацю зі стейкхолдерами та контрагентами більш добросовісною й прозорою.

Завдяки оприлюдненню звітності підприємств інформація про них, про фінансовий стан і діяльність українських підприємств стає відкритою. Тобто тепер може перевіряти будь-хто через, наприклад, Оpendатабот, Держстат, головні фінансові показники підприємств – дохід, прибуток, витрати, активи, пасиви, зобов'язання тощо. Показники звітності, наприклад, дохід показує виторг (обсяги реалізації) підприємства від усіх видів діяльності. Також по показникам звітності можливо охарактеризувати місце підприємства на ринку, по показнику чистого прибутку – чи є на певний момент бізнес-модель прибутковою. Ситуація, коли активи незначно більші зобов'язань, означає, що підприємство не має власного капіталу [5].

За даними статистики [26], загальна кількість з помилками документів склала 2600 – це приблизно 0,6% від загальної кількості фінзвіттів. Частою помилкою є, наприклад, розміщення звітів не в тисячах, а у гривнях. Серед різних видів бізнесу 23,5% від кількості таких помилок припадає на обслуговуючі кооперативи – це є абсолютним рекордом. А такі підприємства, як ТОВ та профспілки є беззаперечними лідерами помилок щодо неточностей з частками – відповідно 9,6% та 6,7%. Похибки та помилку у фінансовій звітності створюють певні проблеми, перш за все, для самих підприємств та

організацій – від складнощів із залученням фінансових ресурсів, до уваги Податкової. Опендатабот всі звіти ретельно перевіряє для того, щоб помилки та похибки у звітах не впливали вагомо на розрахунки трендів економіки, рейтингів тощо. Також Держстат регулярно оприлюднює звітність, яку вже здали – отже, у бізнесу, якщо припустився помилок, є можливість перездати, оновити свої дані [26].

Тобто підприємства іноді допускаються помилок у фінзвітності (рис. 1.2)

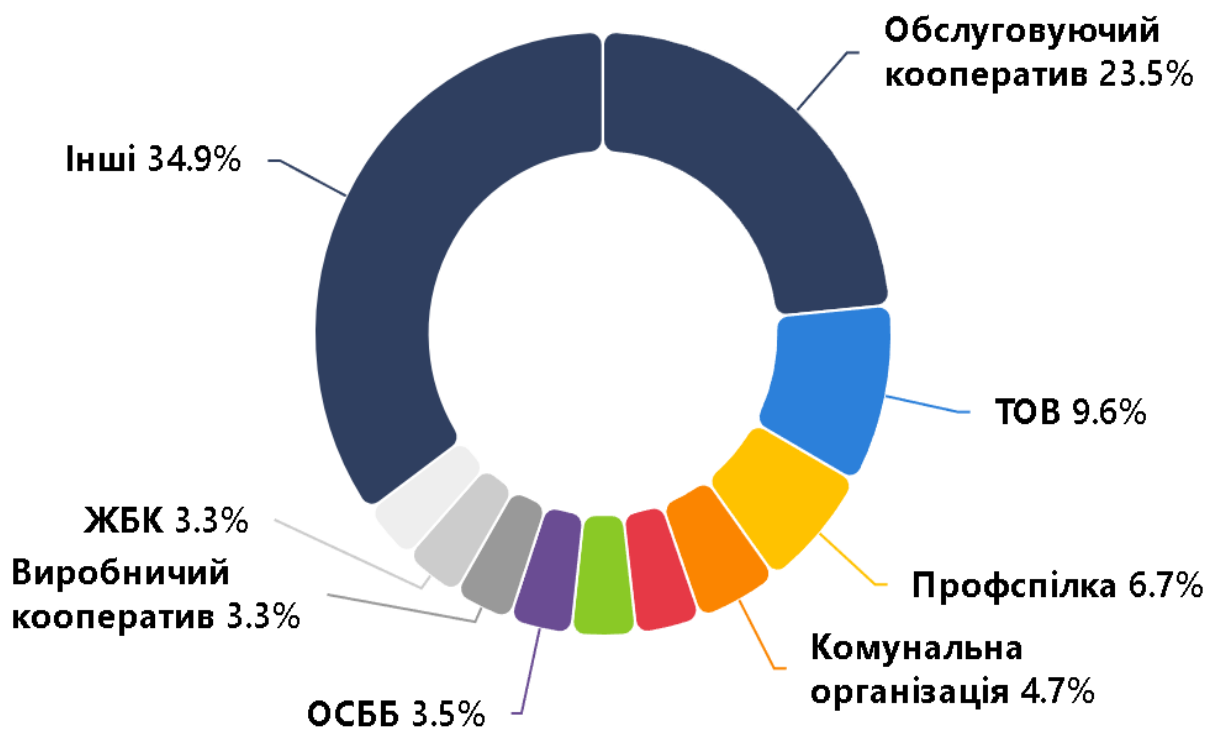

Рисунок 1.2 – Підприємства, що найбільше помилок припускаються у фінзвітності

Джерело: за даними [26]

Інформація на основі звітності підприємства є вагомою основою поінформованості всіх стейкхолдерів, підґрунтям розробки та прийняття рішень щодо діяльності підприємства, його бізнес процесів, фінансів тощо.

1.2 Внутрішня, управлінська звітність підприємства

Сьогодні в умовах високих ризиків, вимог до ефективного управління, швидких темпів бізнес-процесів, система фінансової звітності та бухгалтерської звітності не в змозі вичерпному обсязі задовольняти потреби всіх внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів, усіх користувачів. Зазначене призводить до застосування у роботі підприємства управлінської (внутрішньої) звітності з метою надання управлінцям потрібної інформації для організації оптимального, ефективного управління.

Внутрішню (управлінська) звітність, її сутність, роль для роботи сучасних підприємств, як вагомого інструмента контролю функціонування, важко переоцінити. Внутрішня (управлінська) звітність має завдання забезпечення стабільної роботи, розвитку, успіху бізнесу, безперервного його функціонування.

Таке явище, як внутрішня звітність, є відносно новим поняттям, що, з одного боку, віддзеркалює властивості звітності, які, як правило, розкривають та оцінюють події всередині підприємства. Фахівці зазначають, що, оскільки користувачі та стейкхолдери цікавляться інформацією, яка має характеризувати досягнення конкретних цілей підприємства, вагома роль має відігравати внутрішня звітність, яка повинна формуватися так, щоб управлінці вчасно отримували інформацію високої якості та у відповідній формі, що задовольняло би їх потреби [41; 42].

У фахових джерелах дослідниками пропонується багато назв та підходів до певної частини звітності, що часто застосовуються в науці та практиці, надаються внутрішнім та зовнішнім стейкхолдерам та слугують аналітичними підґрунтями управлінських рішень, а саме [41]:

- внутрішня звітність;
- управлінська звітність;
- внутрішньогосподарська звітність;

- внутрішня бухгалтерська звітність;
- стратегічна управлінська звітність;
- інтегрована управлінська звітність;
- оперативна звітність;
- внутрішньоорганізаційна управлінська звітність;
- бухгалтерська управлінська звітність.

Всі наведені назви та підходи є тотожними один одному та між собою, віддзеркалюючи та виділяючи різні особливості інформаційно-аналітичного продукту, що формується та надається управлінцям на підприємстві загалом, а також окремим структурним підрозділам зокрема для прийняття рішень.

Складання на підприємстві внутрішньої звітності в управлінському обліку є кінцевим етапом облікового процесу, саме звідси внутрішня звітність вміщує в собі підсумкові узагальнені результати за певний звітний період як підсумок обробки відповідних управлінських даних.

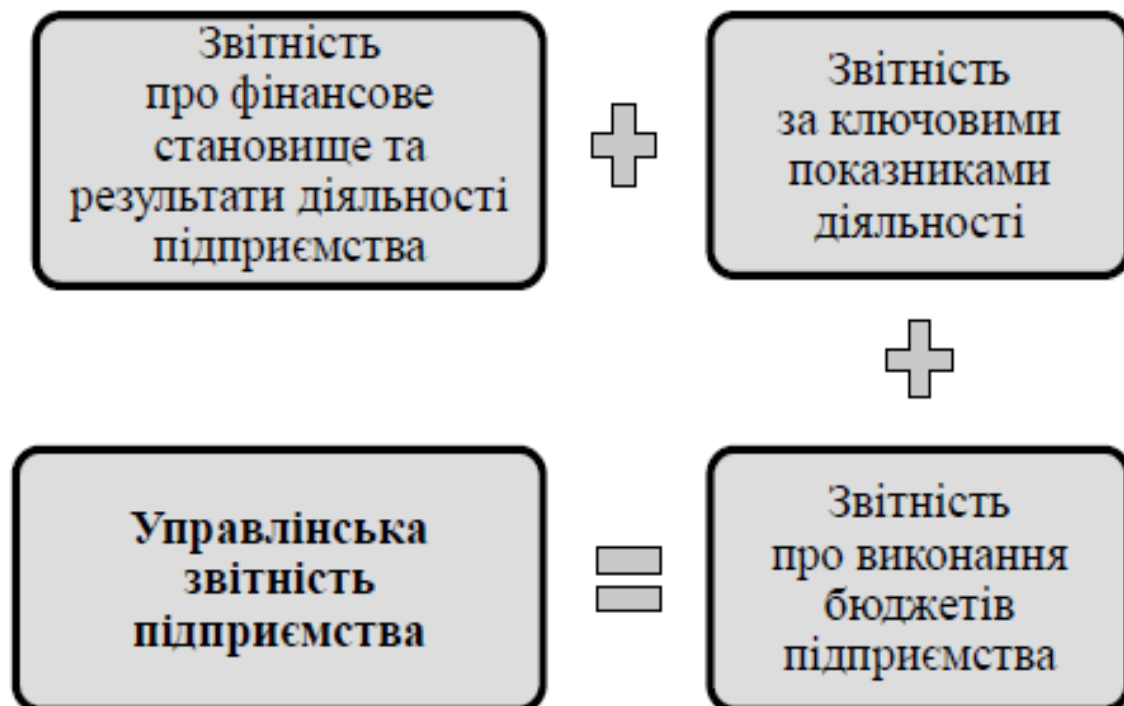

Рисунок 1.3 – Елементи управлінської звітності на підприємстві

Джерело: за даними [6; 25; 39]

Основними ознаками понять «внутрішня звітність» та «управлінська звітність» можна вважати:

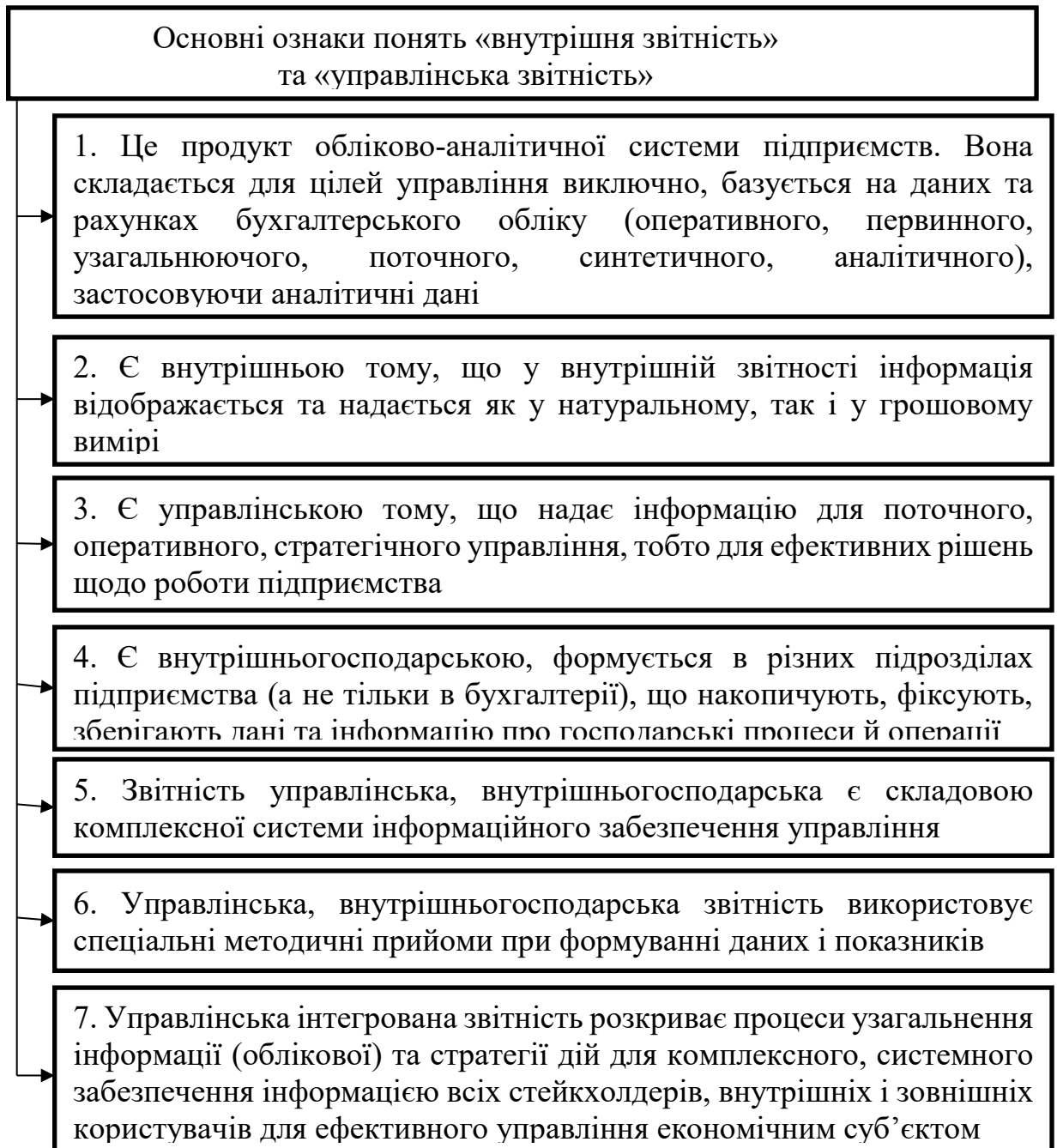

Рисунок 1.4 – Ознаки понять «внутрішня звітність» та «управлінська звітність»

Джерело: за даними [41]

Вітчизняні фахівці [41; 42] виділяють певні особливості всієї системи управлінської звітності, а саме:

- управлінська звітність є системою як облікової, так і аналітичної інформації, що дозволяє в подальшому проводити аналіз, бюджетування, контроль та прийняття оптимальних рішень;
- така звітність може формуватися та використовуватися як центрами відповідальності, так і підприємством загалом;
- управлінська (внутрішня) звітність використовується тільки управлінцями різних рівнів;
- вона характеризує специфіку, умови, особливості функціонування бізнесу/підприємства;
- складається в межах та на основі облікової політики суб'єкта господарювання;
- задоволення вимог і потреб управлінського персоналу та саме управління є головним її призначенням.

Внутрішня (управлінська) звітність формується з певних звітів, які узагальнюють та підсумовують інформацію про результати функціонування, фінансове становище та його зміни тощо. Такі дані та інформація, у свою чергу, дозволяють отримати у підсумку більш деталізовані та конкретизовані дані, а отже, і відповідну інформацію щодо всієї діяльності підприємства, його активи, пасиви, результати роботи.

Внутрішня звітність підприємств зазвичай є комерційною таємницею бізнесу, що не оприлюднюється, не підлягає регулюванню нормативно-правовим забезпеченням.

Внутрішня звітність розкриває як кількісні, так і якісні характеристики, які мають як натуральні, так і вартісні значення. Тобто дані внутрішньої звітності містять результати господарських операцій, що відображені у поточних даних та записах обліку.

Формування внутрішньої (управлінської звітності) містить важливі елементи, кроки, етапи, а саме [41; 42]:

- формат внутрішньої (управлінської) звітності та його визначення;
- показники внутрішньої звітності та визначення порядку їх формування.

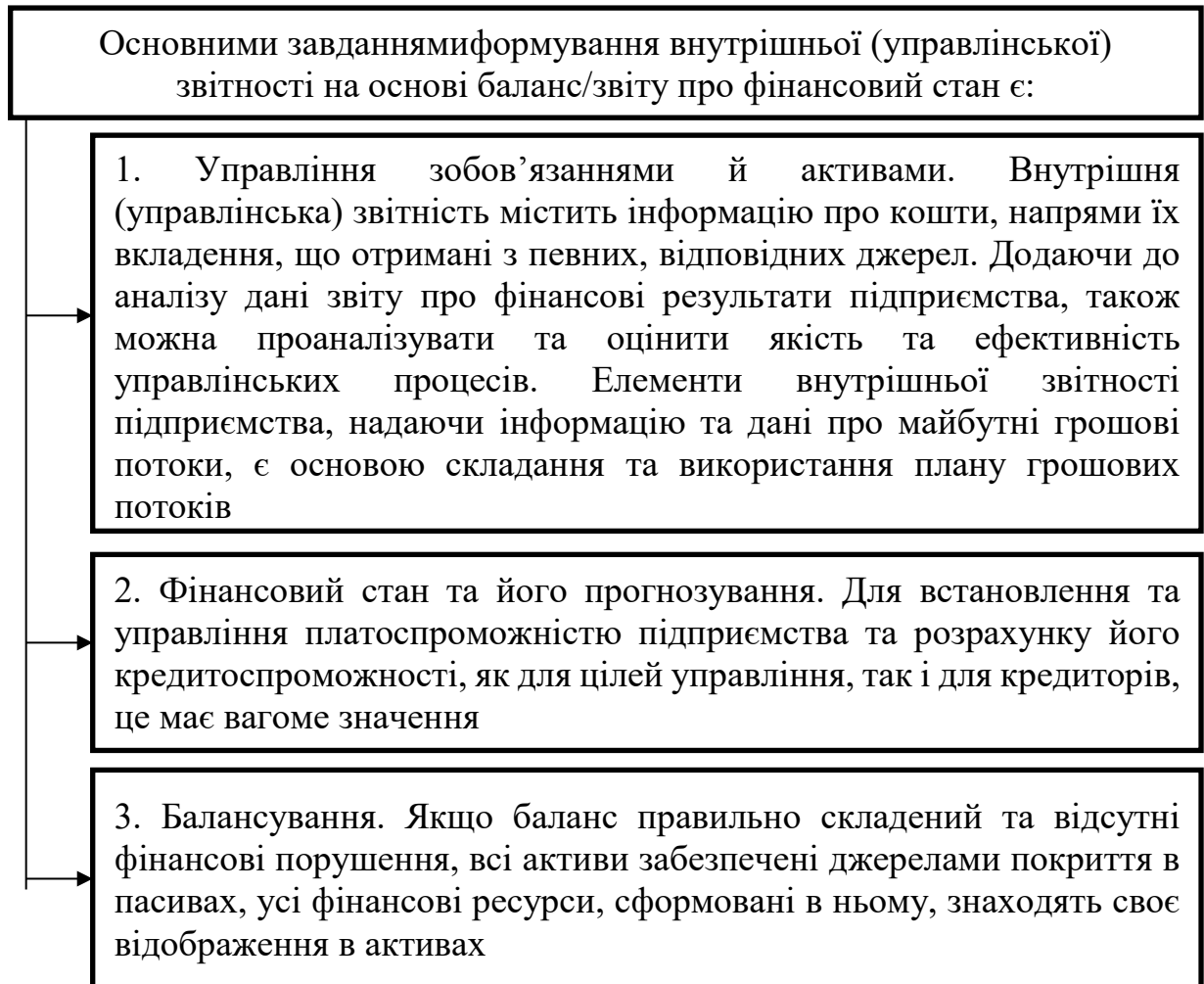

Рисунок 1.5 – Завдання формування внутрішньої звітності на основі звітів (балансу/звіту про фінансовий стан) підприємства

Джерело: на основі даних [41; 42]

Системний, комплексний підхід до складання внутрішньої звітності на основі звіту про сукупний дохід (фінансові результати) має містити кілька етапів:

- постановка цілей, завдань забезпечення інформацією звітності, тобто доповнення даних та інформації, яка міститься у фінансовому звіті за рік;
- для цілей створення на основі фінзвітності підприємства внутрішньої звітності потрібно сформувати джерела надходження відповідної інформації та даних;
- визначення та розробка системи показників;

- аналіз, оцінка, моніторинг результатів діяльності, ступеня відповідності фактично досягнутого рівня значень до передбачуваних, запланованих результатів підприємства;

- відстежування та контроль певних основних параметрів, розробка і прийняття для усунення недоліків певних управлінських рішень.

За даними та інформацією внутрішньої (управлінської) звітності, сформованої за даними звіту про сукупний дохід/звіту про фінансові результати, можна дізнатись і проаналізувати більшість аспектів роботи підприємства:

- ступінь використання виробничих засобів;
- рівень продуктивності праці;
- ступінь використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів;
- собівартість продукції, її якість;
- ціни продукції та обсяги реалізації.

Таким чином, основними характеристиками управлінської (внутрішньої) звітності є:

- внутрішня (управлінська) звітність підприємства є невід’ємною складовою господарської діяльності, розкриваючи фінансово-економічну ситуацію в цілому по підприємству;

- внутрішня (управлінська) звітність повинна бути зрозумілою, повною, уніфікованою, адаптованою та універсальною для цілей використання у процесах прийняття якісних, обґрунтованих управлінських рішень;

- звітність повинна задовольняти потреби всіх стейкхолдерів (внутрішніх та зовнішніх користувачів) для формування та використання управлінцями підприємства якісної облікової та аналітичної інформації для цілей управління.

З іншого боку, внутрішня (управлінська) звітність має низку недоліків, серед яких фахівці виділяють [41; 42]:

- немає нормативно-правового регулювання;

- відповідно до інших складових річної звітності немає узгодженості показників;
- немає узгодженості принципів політики підприємства щодо відповідності цілей та завдань поточного й оперативного управління;
- обліковий персонал має недостатній рівень знань щодо питань облікової та аналітичної систем підприємства (систем аналізу, обліку, контролю), їх інформативності;
- складання внутрішньої (управлінської) звітності не має методичного забезпечення.

Внутрішня (управлінська) звітність є об'єктивною інформаційною складовою як для проведення внутрішнього контролю, так і побудові всієї системи контролю на підприємстві.

1.3 Система внутрішнього контролю на підприємстві

На сучасних підприємствах, особливо в умовах інтеграції України в європейський економічний простір та трансформування управлінської парадигми під впливом багатьох як позитивних, так і негативних факторів та викликів, значущості набувають питання підвищення ефективності управління на всіх рівнях економіки [28]. Дане питання можна розглянути через функції управління. Важливою функцією ефективного менеджменту підприємств є контроль. Діяльність економічних суб'єктів спрямована на розвиток, на підтримання активного функціонування, на освоєння та розширення ринку в конкурентному середовищі, тобто підвищення конкурентоспроможності. Це можливо, в тому числі, за умови постійного вдосконалення менеджменту підприємства, а саме, побудови дієвої системи внутрішнього контролю. Ефективна система внутрішнього контролю стає інформаційною основою прийняття відповідальних, доцільних, дієвих

управлінських рішень, особливо в умовах значної швидкості бізнес-процесів та змін зовнішнього середовища (рис. 1.6).

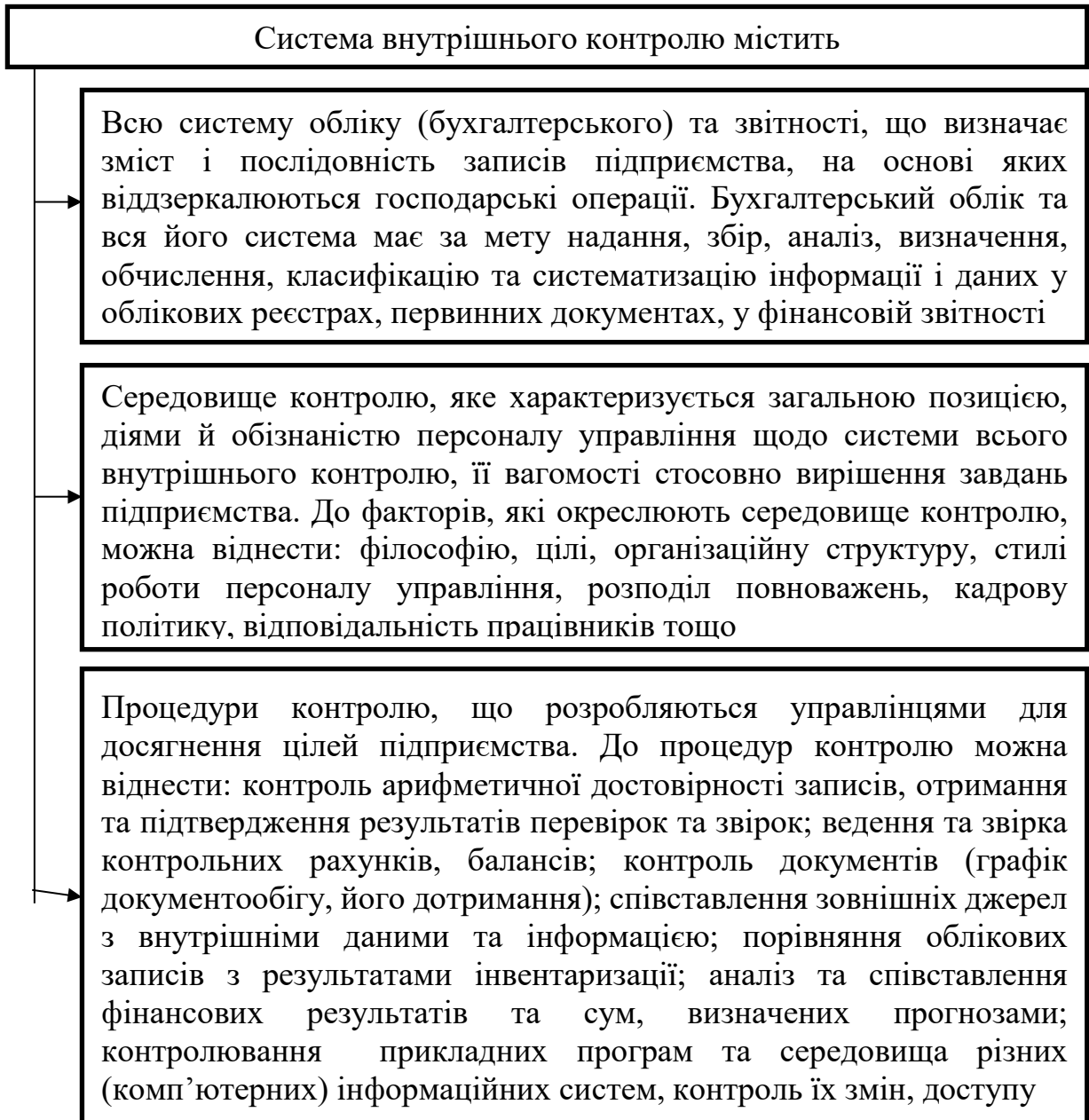

Рисунок 1.7 – Складові внутрішнього контролю

Джерело: за даними [35]

Фахівці [3] під внутрішнім контролем розуміють процес, здійснюваний економічним суб'єктом з використанням спеціального інструментарію, що надає впевненість щодо відповідності діяльності об'єкта контролю

управлінським рішенням цілеспрямованого руху до досягнення цілей. Якість внутрішнього контролю забезпечує й високий рівень якості управлінських рішень.

На підприємстві система внутрішнього контролю виконує певні завдання (рис. 1.8).

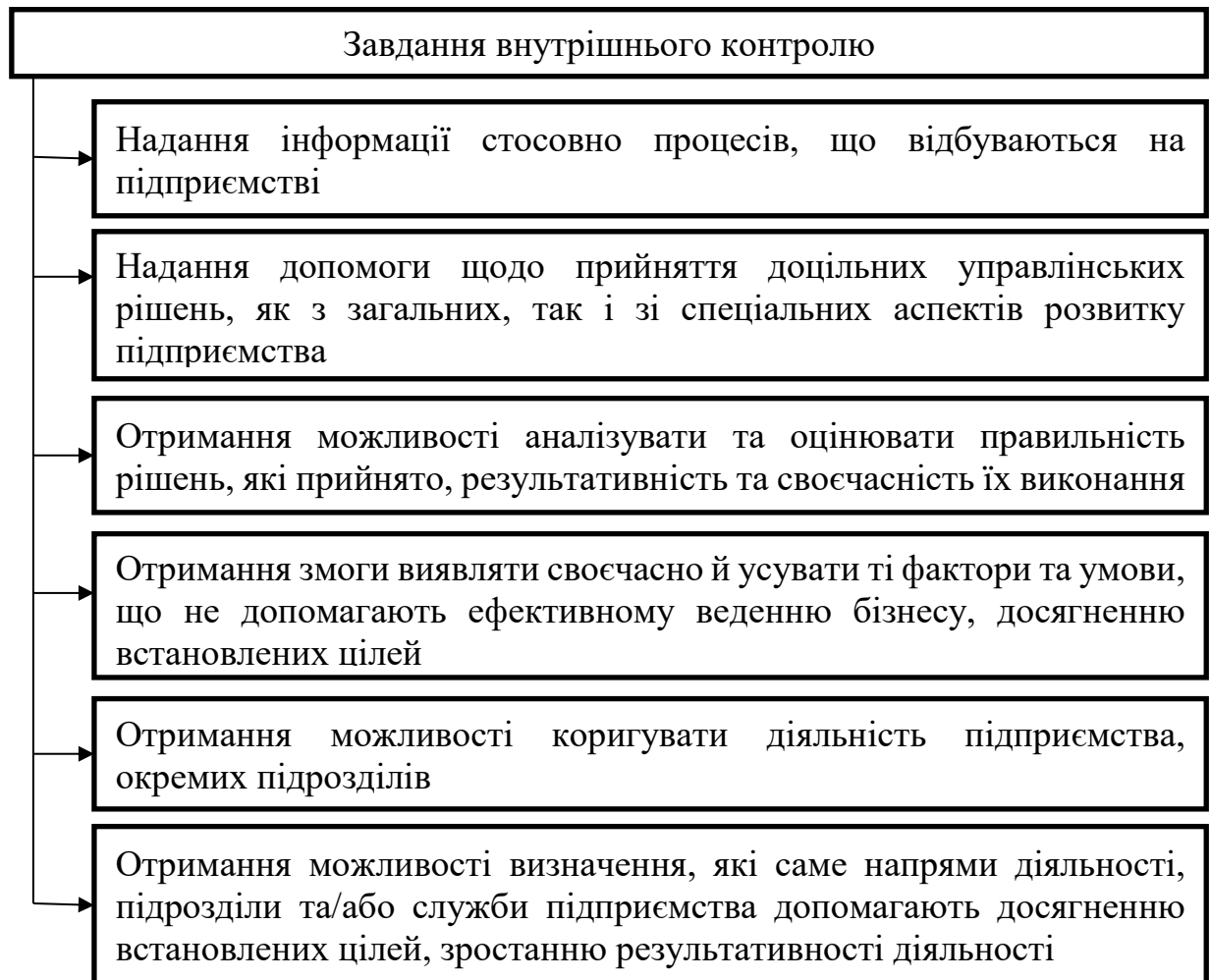

Рисунок 1.8 – Завдання внутрішнього контролю

Джерело: за даними [35]

Оскільки організація СВК (системи внутрішнього контролю) жорстко не регламентується, вона лише визначається у межах певного підприємства внутрішнім стандартом.

Внутрішній стандарт зазвичай містить документи, які встановлюють та деталізують регламенти побудови, здійснення й узагальнення всіх результатів контролю, що прийняті і затверджені управлінцями підприємства, тобто містить та визначає, наприклад, загальний підхід, масштаб, види звітів, методологію, принципи СВК [3].

Система внутрішнього контролю (СВК) буде ефективно та результативно функціонувати, якщо будуть дотримуватися принципи побудови та здійснення контролю, інтерпретації результатів, до яких відносяться принципи: збалансованості; відповідальності; своєчасності виявлення відхилень; традиційності; відповідності контрольованої та контролюючої систем (тобто рівень складності СВК повинен відповідати в конкретний момент рівню складності його бізнес-процесів); оптимально функціональному розподілу обов'язків; комплексності. Фахівці [2] визначають, ідентифікують та класифікують принципи СВК за певними складовими, формами та видами, та відносять до принципів СВК, поряд з універсальними принципами (загального взаємозв'язку; розвитку; об'єктивності; конкретності істини; єдності; всебічності тощо), загальні принципи щодо організації системи контролю (планування; безперервності; періодичності; гласності; незалежності) та принципи здійснення контролю (достовірності; законності; професійної етики; доказовості), і певні специфічні принципи, а саме:

- організація контролю (оптимальна взаємодія з державними контролюючими органами; автоматизація контрольного процесу, регулярність; пріоритетність суцільної перевірки);
- здійснення контролю (ризикованість; суттєвості; превентивності; скептицизму).

На нашу думку, зазначені принципи можна доповнити принципами: системності, адже будь-який об'єкт контролю (напрямок політики, наприклад, облікова, чи підрозділ, відділ, служба, бізнес-процес, проєкт тощо) є складовою функціонування більш вищої системи, тобто підприємства, яке, у свою чергу, є складовою економічної системи регіону, національної

економіки. А також принципами повноти, точності, узгодженості, оцінки впливу та обґрунтованості пропозицій, адже успіх перевірки, на думку фахівців [35], визначається наявністю обґрунтованих рекомендацій та пропозицій стосовно розв'язання проблем як наявних, так і майбутніх.

Фахівці [38] вважають, що доцільним є виділення певних елементів СВК (системи внутрішнього контролю) на підприємстві, а саме: модель організації СВК на підприємстві; людські ресурси, що здійснюють внутрішній контроль; інформаційне, фінансове, техніко-технологічне забезпечення СВК; середовище та умови функціонування СВК; інструменти та заходи (процедури) контролю в межах СВК.

В теорії та практиці існують різні підходи як кількісний, так і якісний, до аналізу та оцінки функціонування системи внутрішнього контролю на підприємстві, кожен з яких має переваги та недоліки. Порівняльний аналіз підходів, проведений фахівцями [38], представлений на рисунку 1.9.

Зараз система управління економічними суб'єктами потребує подальшого опрацювання питань СВК, інформаційно-методичного дієвого інструментарію контролю об'єктів, особливо об'єктів обліку (управлінського, податкового, бухгалтерського), що, у свою чергу, допоможе зміцнити СВК, організувати контроль у відповідності до вимог чинного законодавства та принципів СВК.

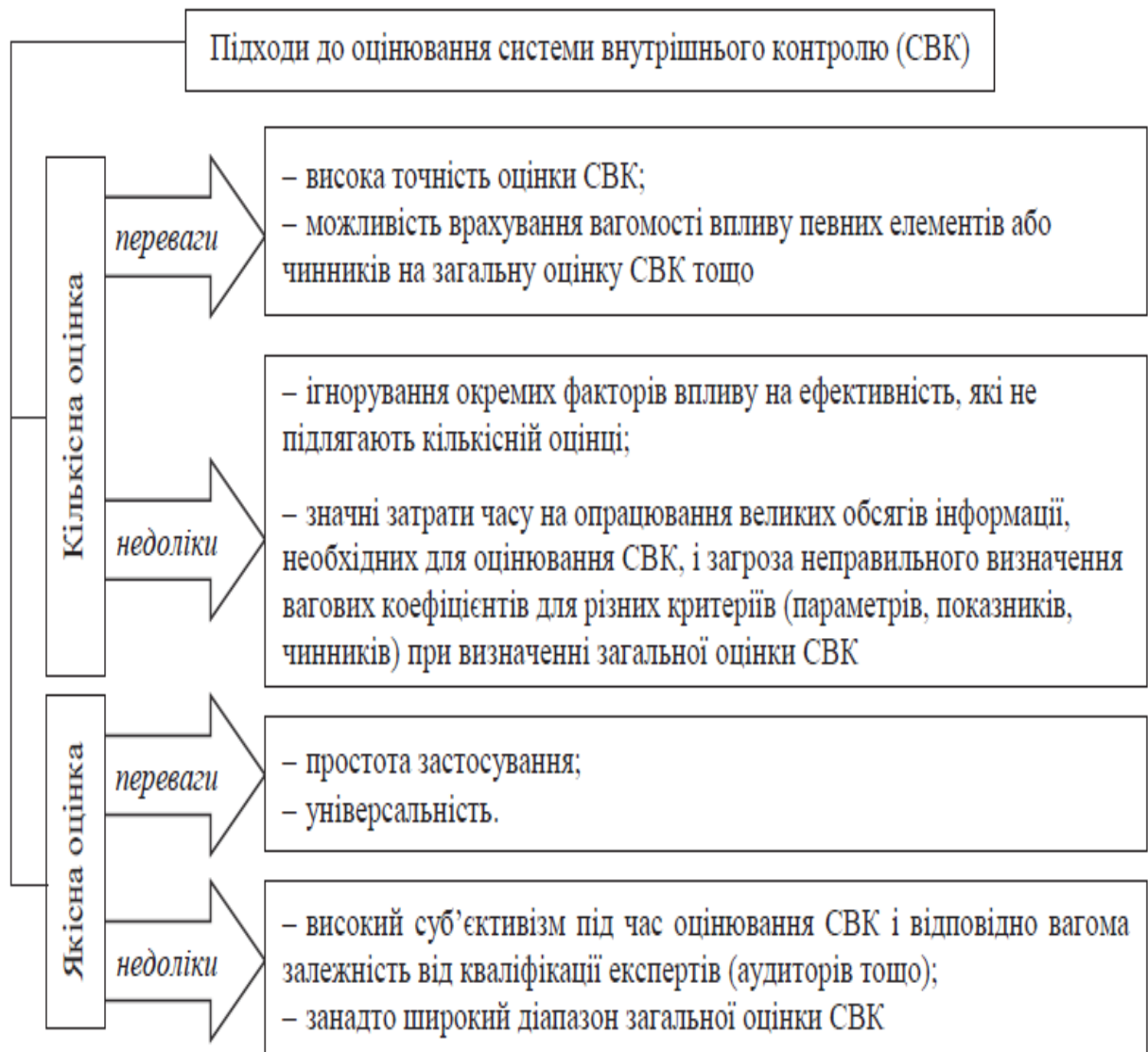

Рисунок 1.9 – Підходи до оцінювання СВК підприємства, їх переваги та недоліки

Джерело: за даними [38, с. 67]

Фахівці [3] вважають, що функціонування СВК, наприклад, в обліковій сфері має починатися з облікової політики, що декларується підприємством, та пропонують певну модель (рис. 1.10).

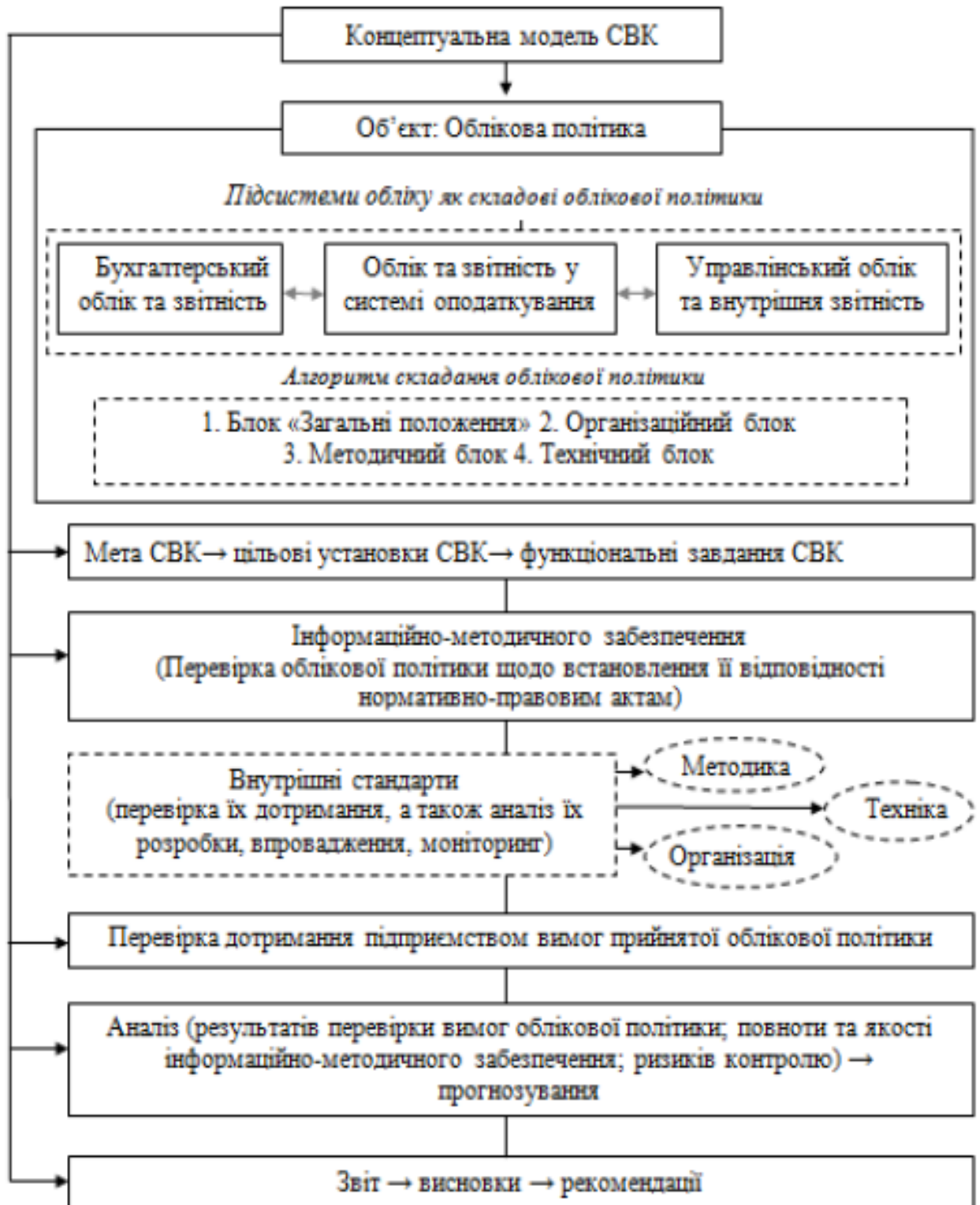

Рисунок 1.10 – Модель системи внутрішнього контролю (СВК) облікової політики

Джерело: за даними [3]

Підсумовуючи зазначене, можна визначити, що підприємству важливо вибудувати певний підхід, модель інформаційного та методичного забезпечення й насилення системи внутрішнього контролю, що містила би баланс вимог з урахуванням їх властивостей та інтеграції. Удосконалення такого забезпечення у відповідному векторі стає зараз об'єктивною передумовою формування та розвитку внутрішнього контролю підприємства.

Віддзеркалення інформації та даних як про підсистеми, так і всю цілісну систему обліку, звітності та контролю в обліковій політиці надасть змогу скоординувати різноплановість об'єктів внутрішнього контролю, інтеграційний характер цільових його установок, функції, завдання, що, у свою чергу, є підґрунтям побудови моделі внутрішнього контролю в загальній системі управління підприємством.

Висновки за розділом 1

Ефективна система менеджменту на сучасних українських підприємствах повинна мати досконалі процеси формування й аналізу системи звітності (бухгалтерської, фінансової, внутрішньої (управлінської) та контролю.

Сучасне управління впливає на системи фінансового та бухгалтерського обліку, що стали не в змозі задовольнити в повному обсязі інформаційні потреби всіх стейкхолдерів (зовнішніх, внутрішніх користувачів). Це підвищує значення внутрішньої (управлінської) інформації та звітності, призначенням якої є забезпечення керівників усіх рівнів необхідними даними для управління, тобто виявлення відхилень, оцінки, визначення недоліків, уникнення шахрайства; аналізу діяльності та результатів, формування засад впливу на об'єкти, що є підконтрольними. Тобто функціонування підприємства, його успіх, конкурентоспроможність забезпечуються поряд з

багатьма складовими в т. ч. наявністю якісної інформації для управлінців як основи для розробки та реалізації виважених управлінських рішень.

Таким чином з наведеного можна резюмувати, що грамотна побудова та дієве функціонування СВК на підприємстві спрямоване на вирішення актуальних завдань: розширення принципів побудови та здійснення внутрішнього контролю сприятиме більш системному аналізу такого явища, як СВК, та його результатів, а також адекватній імплементації у діяльність підприємств; інформаційна підтримка для обґрунтованості рішень менеджерів, правдивість інформації для всіх стейкхолдерів, оптимізація бізнес-процесів, зростання фінансових результатів, що у підсумку забезпечує сталість бізнесу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ЗВІТНОСТІ ТА КОНТРОЛЮ Й ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Характеристика ПП «Галіт»: сфера діяльності, бізнес-умови та результати ефективності на ринку

Приватне підприємство «Галіт» (ПП «Галіт») займається виробництвом на ринку України з 2000 р. задля задоволення суспільних потреб в медичних і стоматологічних інструментах і матеріалах та отримання прибутку. Компанія розташована у с. Байківці на Тернопільщині. Вже понад 20 років компанія поєднує якісні європейські елементи, універсальність в експлуатації та ефективний дизайн (рис. 2.1).

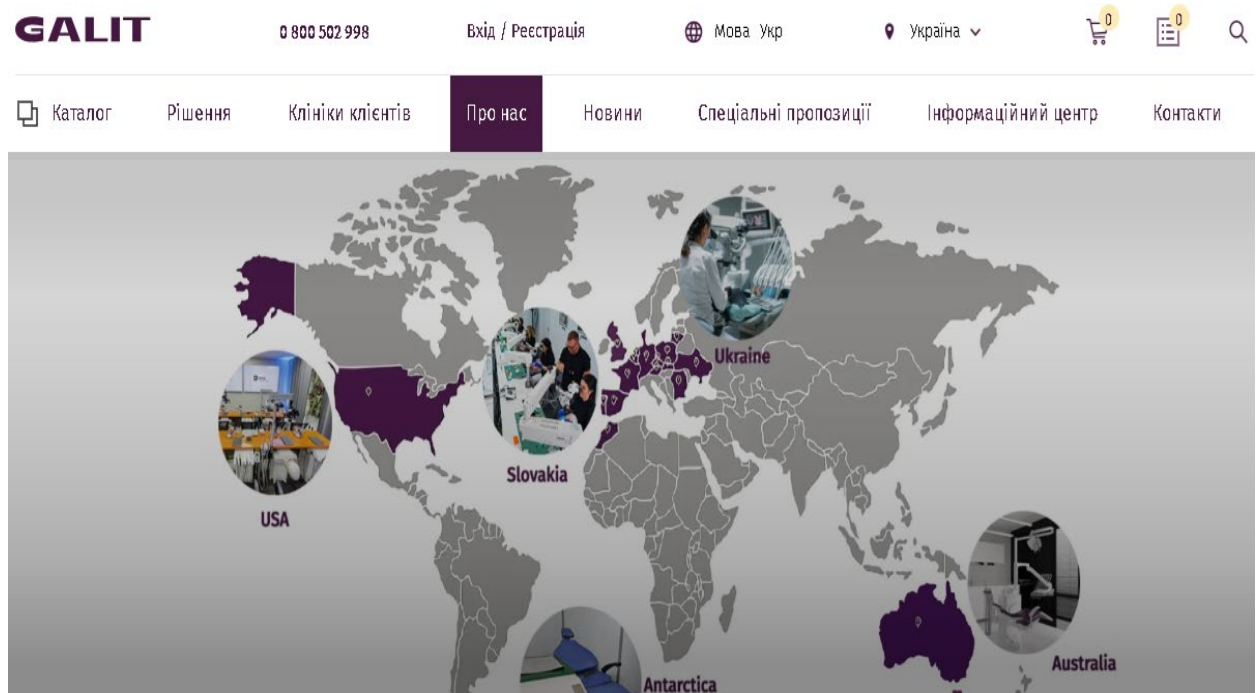

Рисунок 2.1 – Виробник стоматологічного обладнання GALIT: сайт
Джерело: за даними [23]

Звернемо увагу на головні цілі, місію та візію цієї компанії (рис. 2.2).

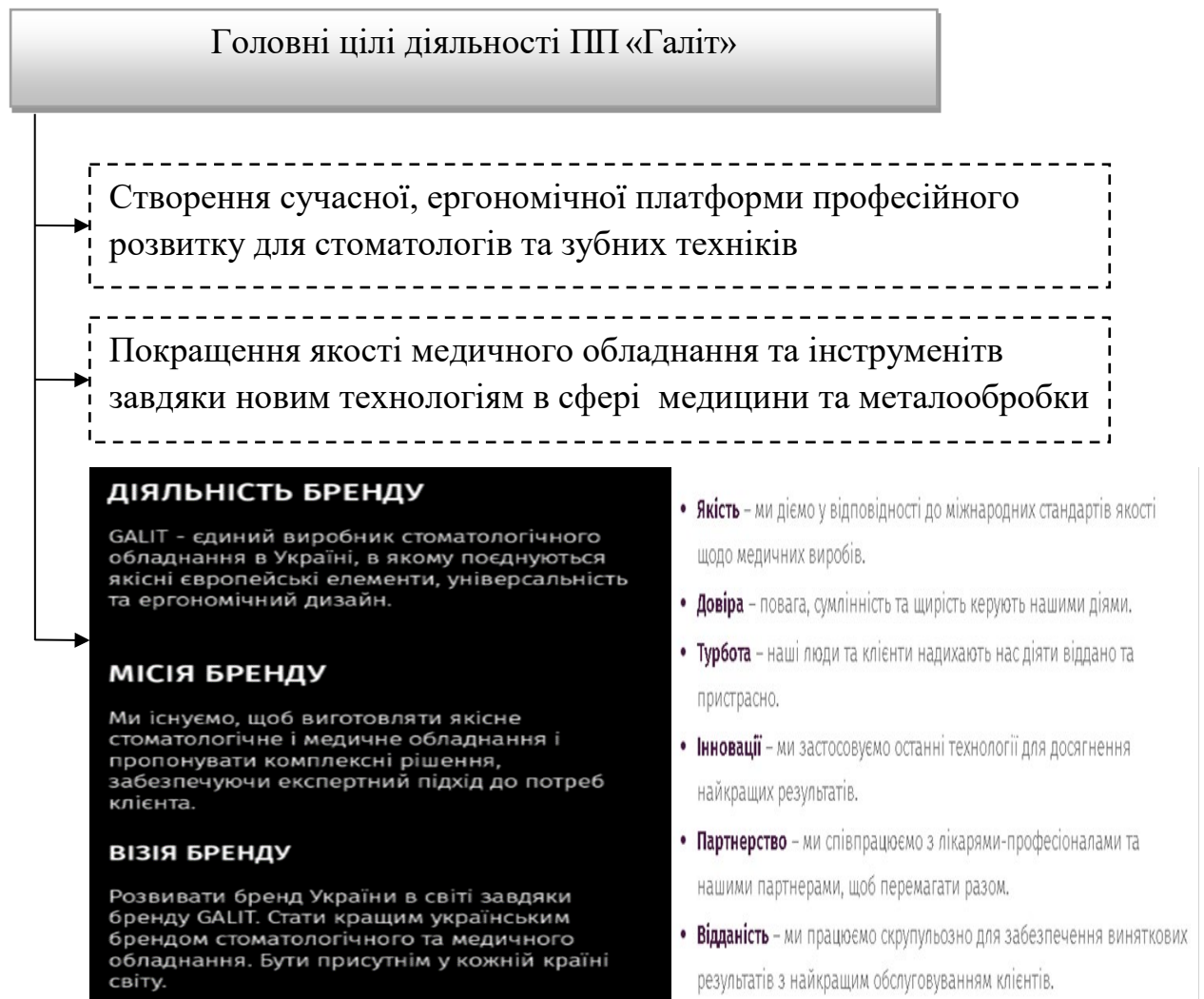

Рисунок 2.2 – Головні цілі та цінності бренду діяльності ПП «Галіт»

Джерело: за даними [23]

Філософія підприємства «Галіт» полягає у створенні надійного, довговічного, ергономічного обладнання, сервісі і постійній технічній підтримці своїх клієнтів. Тобто, орієнтиром на шляху розвитку ПП «Галіт» є запити та вимоги клієнтів, завдяки яким підприємство динамічно працює і завжди залишається на крок попереду від конкурентів. Можна сказати, що підприємство достатньо володіє ресурсами та потенціалом для невпинного розвитку на українському та світовому ринку стоматологічного обладнання.

Асортимент ПП «Галіт» включає понад сто модулів медичних меблів, представлених у п'яти колекціях, двох лініях та палітрі з 29 кольорів. Це дозволяє створити індивідуальний, естетичний дизайн кабінету, адаптований під потреби та стиль кожної клініки (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Асортимент ПП «Галіт»

Номенклатура	Асортимент	Середня ціна тис. грн.	Вигляд
Стоматологічні установки	Gallant Омніпрактик NEW (HU, HL, HK, FU, FL, FK); стоматологічна установка Gallant Pro (TU, TL, TK); Gallant автономний; Gallant Омніпрактик (HU, HL, HK, FU, FL, FK); Стоматологічна установка Gallant Ambidextre.	240 000	
Стоматологічні крісла та стільці	Крісла пацієнта: LUX IT, LINDA 3, ECO 19, STING; стільці лікаря: ERGO A Stool, ERGO S Stool, EGG R.	100 000 13 000	
Компресори	Торнадо 1, Торнадо 2, Квадро, DK 50-10Z, DUO	50 000	
Відсмоктуючі апарти	Радіальна аспіраційна установка Tyscor V2, Агрегат мокрого відсмоктування з сепаратором V300S, Агрегат сухого відсмоктування V600, Агрегат мокрого відсмоктування з сепаратором VS250S...	80 000	
Монітори для стоматологів	NEOVO DR22, NEOVO DR17	29 000	
Автоклави та аксесуари для них	Melatronc 23, Euroklav 23VS+, Sonica S.A.M.3, Vacuklav 31B+, Vacuclav 23B+, MELAdest 65...	130 000	
Дезінфекція	Orochemie, Durr Dental	1 200	
Стоматологічні наконечники	Турбіна TORNADO, Кутовий наконечник EVO.15, Optima MCX LED, FRESH CARE, Турбіна Bora L (Galit) з 4-канальним перехідником Unifix, Турбіна Black Pearl Eco...	20 000	

Закінчення таблиці 2.1.

Рентгенапарати та рентгенопройочне обладнання	Panoura 18S, DENT NAVY, MAX70, XR 04....	200 000	
Стоматологічні світильники	IRIS VIEW, POLARIS, Clair, Denta Hybrid, Denta MIDI...	80 000	
Ультразвукові апарати, фотополімерні лампи	Combi touch, Multipiezo, Фотополімеризаційна лампа Starlight Pro, Easyjet Pro,	54 000	
Обладнання для імплантології та мікрохірургії	Система для імплантології та хірургії Chiropro, Piezosurgery white, П'єзоелектричний апарат для мікрохірургії Piezosurgery 3, Хірургічний відсмоктуючий пристрій VARIOSUC...	180 000	
Зуботехнічне обладнання	Фрезерний станок M5, Сканер S600 ARTI, Шпиндель, Магазин для автоматичної заміни фрез,	150 000	
Програмне забезпечення	Програмні модуля: MODELLIER, CAM, CAD/CAM Prettau, CAD/CAM Attachment	30 000	
Мікроскопи	Prima DNT Microscope, MAGNA Microscope...	500 000	

Джерело: за даними [23]

Організаційна структура ПП «Галіт» нами узагальнена на рисунку 2.3. Керівництво поточною діяльністю здійснює генеральний директор на основі єдиноначальності, в рамках компетенції і прав, визначених у статуті підприємства. До його компетенції входить затвердження місії, стратегічних планів розвитку та річні плани діяльності підприємства. Організаційна структура підприємства передбачає конструкторський відділ, який характеризується високою кваліфікацією, навичками, тому здатна запропонувати експертні, проєктні рішення для проблем, з якими стоматологи стикаються в практичній діяльності.

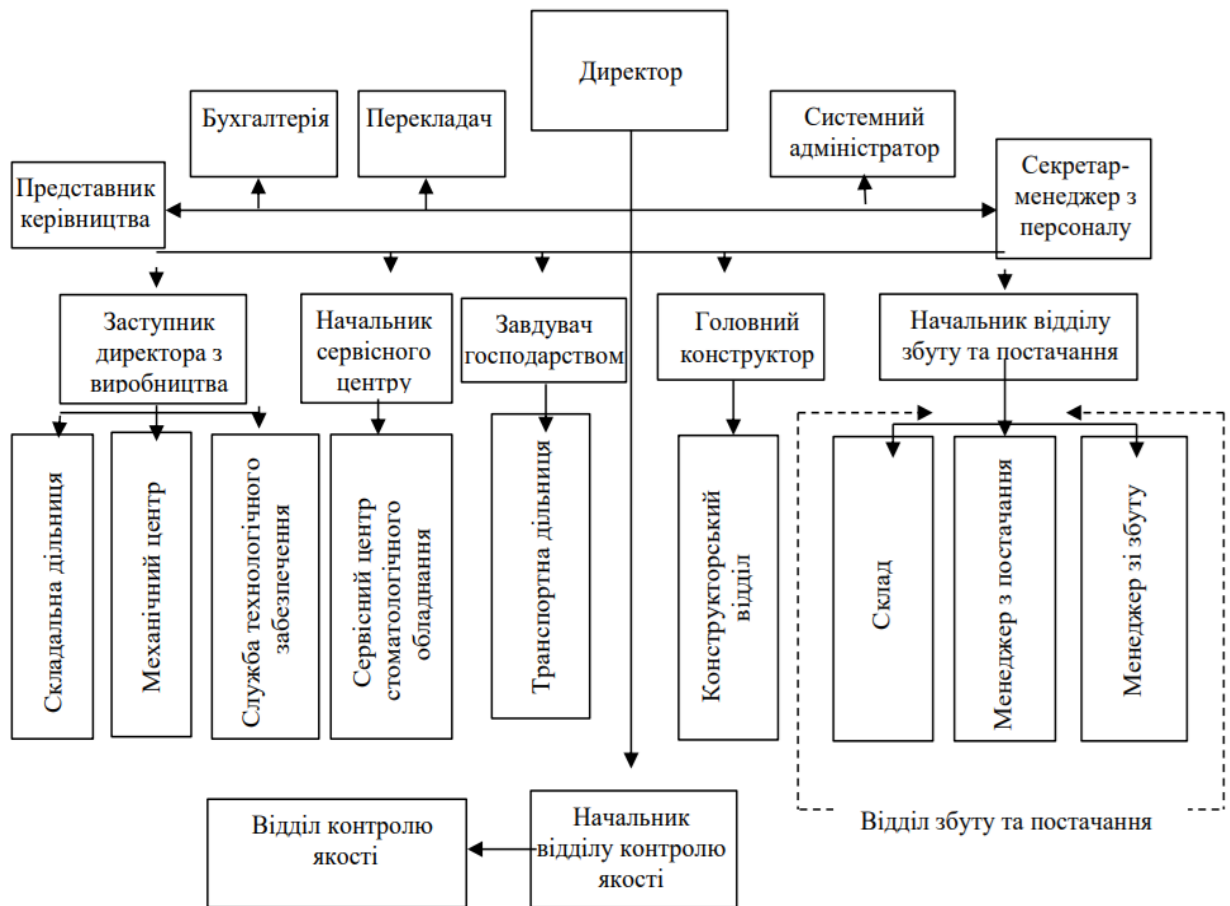

Рисунок 2.3 – Організаційна структура ПП «Галіт»

Розгляд сфери діяльності підприємства свідчить про наступне. Спочатку підприємство займалось виключно виготовленням установок для українських стоматологів, проте зараз бренд гучно заявляє про себе на міжнародній арені як український виробник обладнання для стоматології, подології, ветеринарії та медичних меблів. Тернопільщина багата на мінерали підземного світу. Завдяки назві одного з таких мінералів – галіт, отримала назву компанія GALIT.

В 2008 р. підприємство отримало сертифікат Системи Управління Якістю у відповідності до Міжнародних Стандартів, Сертифікат відповідності знаку CE та розпочало продаж стоматологічних установок закордоном. На підприємстві запроваджена система управління якістю відповідно до європейських вимог:

- ISO 13485:2016 Медичні вироби — Системи управління якістю;
- MDD 93/42/ЕЕС Директива про медичні пристрої;
- Регламент (ЄС) 2017/745 Регламент щодо медичних пристроїв.

А також відповідно до вітчизняних вимог: Технічний регламент щодо медичних виробів [37].

ПП «Галіт» пропонує рішення для сучасних стоматологів, які адаптуються до індивідуальних потреб лікаря за кілька секунд. Природно, обидва випадки асоціюються із довгим терміном налаштування приладів під індивідуальні потреби перед початком використання. Це може стати серйозною проблемою для лікаря, який розглядає можливість суборенди стоматологічної установки (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Стоматологічна установка GALIT Autonome

Джерело: за даними [23; 34]

Бізнес-умови діяльності ПП «Галіт» є наступними. Завдяки ПП «Галіт», прапор України вперше замайорів на найбільшій міжнародній стоматологічній виставці у Кельні, Німеччина. Команда ПП «Галіт» у попередньому році

відвідала виставку стоматологічного обладнання ADF-2024 у Парижі. Ця подія стала нагодою презентувати інноваційні українські стоматологічні рішення на світовій арені. У Парижі команда ПП «Галіт» представила проєктні рішення, які адаптують стоматологічне обладнання до потреб кожного лікаря, а також мобільні установки, що розширюють можливості сучасної стоматології. ПП «Галіт» з року в рік збільшує свій експортний потенціал.

Зараз є достатньо велика кількість конкурентів на ринку України [8; 36]. Одним з великих виробників стоматологічного обладнання є такі, що наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Частки ПП «Галіт» та його конкурентів на ринку виробництва медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів

Назва підприємства-конкурента	Місце знаходження	Частка на ринку
ТОВ Антис-орто	м. Київ, вул. Багговутівська, 1	5,8
ТОВ «УкрМед»	м. Київ, вул. Здобунівська, 2	3,2
ТОВ «Майстер Дент»	м. Львів, вул. Верхратського, 7, к. 4	9,8
ТОВ «Крістар»	м. Київ, вул. Червоноткацька, 60	12,6
ТОВ «Каскад»	м. Харків, вул. Лозівська, 3	8,8
ТОВ «Контакт»	м. Чернігів, вул. Полуботка, 7	3,9
ТОВ «САТВАІ.К.»	м. Тернопіль, вул. Магнітна, 1	2,1
СП «КБ ЕЛІОС»	м. Вінниця, вул. Енергетична, 6	1,1
ПРАТ «Спектр-Сміла»	м. Сміла, вул. Мазура, 24	2,4
ТОВ «Дент-Хелп»	м. Хмельницький, просп. Перемоги, 65	1,9
ПАТ «Укрмедпром»	м. Київ, вул. Лаврська, 16в	10,4
ПП «Галіт»	с. Байківці, Тернопільська обл	9,7

Джерело: побудовано за даними [8; 36]

Інформація щодо постачальників підприємства презентована на рисунку 2.5.

Найбільш значущі постачальники розташовані географічно в Італії (це майже половину всіх партнерів, понад 43%). На другому та третьому місцях розташовані Німеччина (18,32%) та Чехія (13,54%) відповідно. Разом ці три країни поставляють 74,89% всієї сировини та матеріалів для ПП «Галіт». Підприємство використовує новітні технології, такі як високоточна обробка і числове програмне управління (ЧПУ), лазери та зварювальні роботи, щоб забезпечити не тільки високоефективні продукти, але й найбільш інноваційні технології.

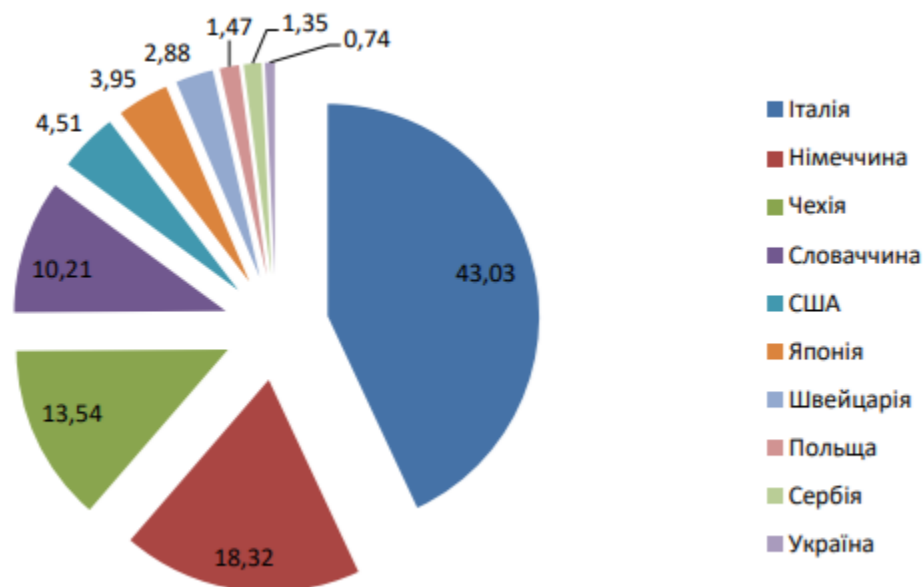

Рисунок 2.5 – Географічна структура постачальників ПП «Галіт»

Результати ефективності на ринку. Обсяги діяльності завжди спираються на дослідження ринку, особливостей, можливостей для розширення, врахування сильних та слабких сигналів для підприємства. В сучасній стоматології, забезпечення ефективної та безпечної роботи обладнання є надзвичайно важливим аспектом. Перевагою підприємства є універсальні рішення для роботи на одному обладнанні різних лікарів із різними стилями лікування та різною домінантною рукою. Що ж стосується

слабких сторін, то, варто направити свої зусилля на розробку ефективної конкурентної стратегії. Доцільно розробити та розрахувати систему знижок, які будуть економічно вигідні як для самої компанії, так і для клієнта; при розробці цінової політики слід більшу увагу приділяти результатам порівняльного аналізу співвідношень «витрати–прибуток» і «витрати–якість».

Характеристика основних складових ринкової діяльності ПП «Галіт» наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – SWOT-аналіз вітчизняного ринку стоматологічних інструментів, обладнання [8; 36]

<p>SWOT-аналіз - це аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Аналізу підлягають сильні сторони (Strength), слабкі сторони (Weakness) внутрішнього середовища, а також можливості (Opportunities) і загрози (Threats) зовнішнього середовища організації</p>	
<p>Сильні сторони (переваги)</p>	<p>Слабкі сторони (недоліки)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - значний досвід роботи на ринку; - висока якість продукції; - різноманітний асортимент, вдале позиціонування на ринку; - лояльність до постійних клієнтів; - розвиток технологій обробки металу 	<ul style="list-style-type: none"> - недобросовісна конкуренція; - відсутність систем лояльності для постійних клієнтів чи вразливих груп населення; - відсутність філій, відокремлених підрозділів для охоплення усіх районів міста
<p>Можливості (резерви)</p>	<p>Ризики (загрози)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - пошук і створення інновацій в сфері обробки металів для стоматологічного обладнання та інструментів; - нові маркетингові заходи для просування інструментів 	<ul style="list-style-type: none"> - економічна нестабільність; - цінова конкуренція; - зростання конкуренції всередині ринкових сегментів ринку; - зростання цін на технології; - втрата постачальника через економічну ситуацію, подорожчання ресурсів

Основні показники діяльності підприємства наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Узагальнені результати діяльності ПП «Галіт»

Показники, тис. грн	Дані за роками			Аналіз змін			
	2021	2022	2023	абсолютне відхилення, Δ		темп росту, t _e %	
Чистий дохід від реалізації продукції	232303	206382	279788	-25921	73406	88,84	135,57
Собівартість реалізованої продукції	191121	164811	222724	-26310	57913	86,23	135,14
Валовий прибуток	41182	41571	57064	389	15493	100,94	137,27
Чистий прибуток	18478	9038	20861	-9440	11823	48,91	230,81
Загальна величина активів	160285	190752	221765	30467	31013	119,01	116,26
Вартість власного капіталу	73565	82603	103464	9038	20861	112,29	125,25
Чисельність персоналу, осіб	148	153	155	5	2	103,38	101,31

За результатами 2023 року підприємством отриманий чистий дохід на 35,57% вищий за аналогічний попередній період. Однозначно бачимо, що загальне збільшення доходів у 2023 р. обумовлене збільшенням доходів від продажу продукції та товарів. В структурі доходів основну частку мають доходи від продажу медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів. До

речі: постійно збільшується значення загальної величини валюти балансу: 119,01% та 116,26% за період дослідження. 23,03% активів в організації у 2021 році належать до необоротних, при цьому відповідні 76,96% - до оборотних. Ситуація у 2022 р. така: 17,12% до 82,88%, тобто частка оборотних активів підвищується, що свідчить про легку структуру активів. Бачимо, що ситуація в структурі активів приваблива для компанії: перевищення частки оборотних активів свідчить про достатню ліквідність балансу (рис. 2.6).

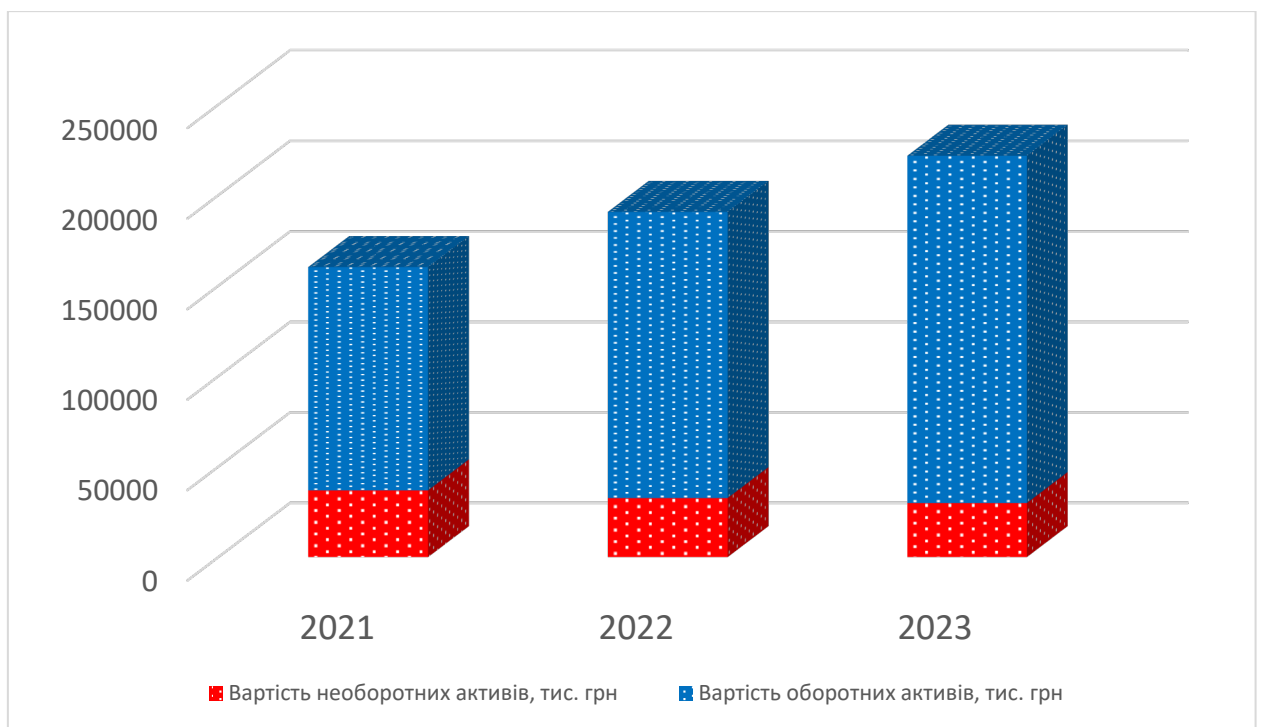

Рисунок 2.6 – Аналіз динаміки та співвідношення активів ПП «Галіт» за три роки

Значення абсолютне власного капіталу збільшується за рахунок нерозподіленого прибутку, який отримує підприємство наприкінці кожного з років. Для аналізу необоротних активів нами використані показники ефективності [10; 11]. Експертна оцінка довела, що у їх структурі найбільші – це основні засоби. Саме для аналізу ефективності використовують якісні показники, що надасть можливість виробничому підприємству оцінити їх внесок у розвитку, збільшення продукції у кількісному виразі та інше.

Проаналізуємо далі ті показники, які відбивають динаміку та ефективність засобів праці (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Аналіз показників використання основних засобів ПП «Галіт»

Показники	Дані за період: рік			Аналіз змін			
	2021	2022	2023	Абс. відх (2022 – 2021) Δ	Абс. відх (2023 – 2022) Δ	Темп росту 2022 р. до 2021, t _e %	Темп росту 2023 р. до 2022, t _e %
Обсяг виробництва продукції, тис. грн	202121	185200	290500	-16921	105300	91,63	156,86
Вартість необоротних активів, тис. грн	36908	32660	29893	-4248	-2767	88,49	91,53
Вартість основних засобів (залишкова), тис. грн	36512	32317	29705	-4195	-2612	88,51	91,92
Знос основних засобів, тис. грн	18369	23416	28122	5047	4706	127,48	120,10
Оборотні активи, тис. грн	123377	158092	191872	34715	33780	128,14	121,37
Фондовіддача	5,536	5,731	9,779	0,195	4,048	103,52	170,63
Фондомісткість	0,181	0,174	0,102	-0,007	-0,072	96,13	58,62
Рентабельність необоротних активів, %	50,61	27,97	70,23	-22,64	42,26	55,27	251,09

У дослідженні 2019 р. «Вивчення взаємозв'язку між ефективністю активів і зростанням доходу» (Сміт і Джонс, Уортонська школа), довело, що компанії з показниками оборотності основних засобів у 25% найкращих

галузей спостерігали зростання середнього доходу, що перевищувало показники конкурентів [46].

Фондовіддача зростає, що говорить про ефективність та якість використання засобів праці. Її зростання у відсотковому значення дорівнює у 2022 р. 3,52%, у 2023 р. 70,63%. Прибутковість необоротних активів виска і становить понад 70% у 2023 р.

2.2 Аналіз фінансової звітності ПП «Галіт»

Розбиратися у фінансовій звітності підприємства можливо на основі знання комплексного фінансового аналізу. Для цього скористуємося основними формами звітності. Почнемо з аналізу звіту про фінансовий стан, але для покращення аналітики, нами побудований аналітичний баланс, який відрізняється від звітного балансу спрощеною, стиснутою формою із зазначенням тільки укрупнених статей [32; 49]. Горизонтальний аналіз балансу в розрізі двох блоків представлений у табл. 2.6-2.7.

Далі – результати аналізу. За весь аналізований період валюта балансу збільшена на 61480 тис. грн (+38,36%). В її структурі постійні активи зменшені на 7015 тис. грн, або на 80,99%, а оборотні, навпаки, збільшені на 68495 тис. грн, що склало +55,52%. У майні підприємства є збільшення необоротних активів, які протягом усього періоду представлені основними засобами, нематеріальними активами та капітальними інвестиціями. За результатами маємо, що вартість необоротних активів зменшується (темп росту у 2022 р. 88,49 %, у 2021 р. 91,53%). Зменшення основних засобів відбувається за рахунок збільшення зносу обладнання та зменшення первісної вартості внаслідок цього. Так, зазначимо, у 2023 р. компанією проведене інвестування в обладнання для стерилізації медичного інвентарю.

Оборотні активи підприємства представлені наявним спектром активів. Як зазначено у попередньому підрозділі, їх частка більша за постійні активи та постійно збільшується (рис. 2.6). Також, зростає загальна сума мобільних активів (темпи росту 2022 р. 128,14%, у 2023 р. 121,37%). Результат порівняння темпів росту: $Tr_{OA} > Tr_{HA}$ (оборотні активи зростають більшими темпами). Це свідчить про рухливу структуру активів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Аналіз звіту про фінансовий стан ПП «Галіт» в частині активів

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %	Темп приросту, %
Необоротні активи	36908	32660	29893	-2767	91,53	-8,47
Оборотні активи, у т.ч.	123377	158092	191872	33780	121,37	21,37
- запаси, у т.ч	92678	110099	129886	19787	117,97	17,97
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	23913	3570	44097	40527	1235,21	1135,21
- гроші та їх еквіваленти	1177	977	4697	3720	480,76	380,76
- витрати майбутніх періодів	146	190	145	-45	76,32	-23,68
- інші оборотні активи	5463	43256	13047	-30209	30,16	-69,84
Валюта балансу	160285	190752	221765	31013	116,26	16,26

Відповідні зміни відбулися у пасивах за аналізований час (табл. 2.7). Вивчення активів та пасивів за звітні періоди допомагало ним виявити тенденції, що вплинули на прибутковість, ліквідність, грошові потоки.

Таблиця 2.7 - Аналіз звіту про фінансовий стан ПП «Галіт» в частині пасивів

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %	Темп приросту, %
Власний капітал, у т.ч.	73565	82603	103464	20861	125,25	25,25
-нерозподілений прибуток	71385	80423	101284	20861	125,94	25,94
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	20737	15187	4987	-10200	32,84	-67,16
Поточні зобов'язання, у т.ч.	65983	92962	113314	20352	121,89	21,89
-поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	40186	48118	54688	6570	113,65	13,65
-розрахунками з оплати праці	855	939	1473	534	156,87	56,87
-розрахунками зі страхуванням	225	246	383	137	155,69	55,69
Поточні забезпечення	1352	3384	4322	938	127,72	27,72
Валюта балансу	160285	190752	221765	31013	116,26	16,26

Аналіз другої форми звітності може допомогти керівництву «Галіт» визначити можливості зростання або шляхи скорочення витрат. Для цього нами проведено порівняння результатів за різні періоди часу (табл. 2.8-2.9).

Таблиця 2.8 – Аналіз за системою «доходи-витрати-прибуток»

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсо лютне відхи лення	Віднос не відхи лення, %	Темп приро сту, %
Чистий доходи від реалізації продукції	232303	206382	279788	73406	135,57	35,57
Собівартість реалізованої продукції	191121	164811	222724	57913	135,14	35,14
Валовий прибуток	41182	41571	57064	15493	137,27	37,27
Інші операційні доходи	18781	15329	21696	6367	141,54	41,54
Адміністративні витрати	15529	15232	19321	4089	126,84	26,84
Витрати на збут	1253	10700	15474	4774	144,62	44,62
Інші операційні витрати	9825	19537	18098	-1439	92,63	-7,37
Фінансові витрати	1061	344	529	185	153,78	53,78
Інші витрати	81	31	0	-31	0,00	-100,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	18478	9038	20861	11823	230,81	130,81

Всі показники, які характеризують приплив та відтік (доходи-витрати) збільшені за 2021–2023 р. Вдумливий аналіз фінансової звітності дозволяє керівництву зрозуміти рушійні сили, що стоять за цифрами, що сприяє розумному кредитуванню, оцінці, прогнозуванню та прийняттю рішень.

Таблиця 2.9 - Аналіз операційних витрат ПП «Галіт»

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %	Темп приросту, %
- матеріальні витрати	91591	85098	89098	4000	104,70	4,70
- витрати на оплату праці	23852	27332	33773	6441	123,57	23,57
- відрахування на соціальні заходи	4760	5493	6619	1126	120,50	20,50
- амортизаційні відрахування	5246	5164	5123	-41	99,21	-0,79
- інші операційні витрати	15588	22714	21069	-1645	92,76	-7,24
Разом	141037	145801	155682	9881	106,78	6,78

Також, зазначаємо, що витрати збільшені, що свідчить про активну виробничу діяльність. Будь-які турбуючі зміни чи тенденції необхідно буде уважно вивчити, щоб визначити основні причини та можливі необхідні дії.

Аналіз грошових потоків може допомогти краще зрозуміти джерела та витрати грошового потоку компанії та зробити висновок про те, чи не вистачає готівки, чи є надлишок доступних коштів у компанії. Метрики, представлені у таблицях 2.10-2.12 порівнюються по горизонталі, щоб побачити збільшення та зменшення рахунків із часом.

Таблиця 2.10 - Аналіз надходження грошових коштів ПП «Галіт»

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсо- лютне відхи- лення	Віднос- не відхиле- ння, %	Темп приро- сту, %
Надходження від:						
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	206559	220258	231679	11421	105,19	5,19
Повернення податків і зборів	7930	3080	11890	8810	386,04	286,04
Цільового фінансування	188	439	288	-151	65,60	-34,40
Надходження авансів від покупців і замовників	51932	11134	86116	74982	773,45	673,45
Надходження від повернення авансів	418	296	615	319	207,77	107,77
Інші надходження	2	68	58	-10	85,29	-14,71

Таблиця 2.11 - Аналіз витрачання грошових коштів ПП «Галіт»

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсо- лютне відхи- лення	Віднос- не відхиле- ння, %	Темп приро- сту, %
Витрачання на оплату:						
Товарів (робіт, послуг)	214968	186462	227794	41332	122,17	22,17
Праці	18508	19986	25805	5819	129,12	29,12
Відрахувань на соціальні заходи	4986	5530	6886	1356	124,52	24,52
Зобов'язань з податків і зборів	8601	7615	10712	3097	140,67	40,67
Витрачання на оплату авансів	3698	2529	4307	1778	170,30	70,30
Інші витрачання	26389	20490	5293	-15197	25,83	-74,17

Таблиця 2.12 - Аналіз чистого руху грошових коштів ПП «Галіт»

Назва показника, тис. грн	Роки			Порівняння 2023 р з 2022 р		
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсо лютне відхи лення	Віднос не відхиле ння, %	Темп приро сту, %
Чистий рух коштів від						
операційної діяльності	-1520	278	12921	12643	4647,84	4547,84
інвестиційної діяльності	-381	-588	-2057	-1469	349,83	249,83
фінансової діяльності	2994	-73	-7144	-7071	9786,30	9686,30
Чистий рух коштів за звітний період	1093	-73	3720	3793	-5095,89	-5195,89

Всебічний огляд, проведений у табл. 2.10-2.12 забезпечує аналітика фундаментальним розумінням ключових елементів руху коштів. Кожен із елементів звіту (операційна діяльність, інвестиційна та фінансова) відповідає за різні типи транзакцій і, отже, за різні види грошових потоків. Низький або негативний грошовий потік від операційної діяльності, наприклад, може вказувати на те, що основні бізнес-операції компанії не генерують достатньо коштів для її підтримки. Чистий рух показав, що він був від'ємним лише у 2022 р. -73 тис. грн.

2.3 Вплив системи звітності та контролю на якість управлінських рішень

Система звітності та контроль на її основі чинять значний вплив на якість прийнятих управлінських рішень. Складність прийняття рішень є функцією доступності інформації. Так, чим більше якісної інформації, тим більш правильні рішення можна прийняти. На основі фінансової звітності

проводиться розрахунок основних коефіцієнтів [17; 45; 49]. Також система звітності є індикатором для оцінки прийнятих рішень щодо:

1. ліквідності,
2. фінансової стійкості та платоспроможності,
3. прибутковості та якості ділової праці на ринку.

Ризик ліквідності. Ризик ліквідності представляє собою ризик того, що ПП «Галіт» не зможе погасити свої зобов'язання по мірі настання строків їхнього погашення (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Аналіз звіту про фінансовий стан для контролю за якістю управлінських рішень щодо ліквідності ПП «Галіт»

Показники – конфіденти	Формула розрахунку показника фінан. стану	нормати в	Стан на кінець року		
			2021	2022	2023
Абсолютної ліквідності	$K1 = (\text{Грошові кошти} + \text{Грошові еквіваленти} + \text{Короткострокові фінансові вкладення}) : \text{Короткострокові зобов'язання}$	0,25 - 0,5	0,02	0,01	0,04
Загальної ліквідності (покриття)	$K2 = (\text{Грошові кошти} + \text{Грошові еквіваленти} + \text{Дебітори (непрострочені та реальні)} + \text{Запаси} + \text{Витрати}) : \text{Короткострокова заборгованість}$	1,0 - 2,0	1,87	1,70	1,69
Фінансової стійкості)	$K3 = \text{Власні кошти} : \text{Вартість майна (підсумок активу балансу)}$	0,25 - 0,5	0,46	0,43	0,47
Структури капіталу (фінансуван ня)	$K4 = (\text{Короткострокова кредиторська заборгованість} + \text{Довгострокова кредиторська заборгованість}) : \text{Власний капітал}$	0,5 - 1,0	0,9	1,13	1,10

Хорошою ідеєю є порівняння коефіцієнтів за різні періоди: щомісячно-квартально-щорічно в процесі нашого дослідження. Це є елементом контролю для подальших прогнозів. Адже, порівняння коефіцієнтів дозволяє визначити закономірності, які можуть бути важливими для бізнесу.

Для ПП «Галіт» розглянемо окремі відносні показники, які розраховані та порівняні за напрямком ризиковості прийняття управлінських рішень.

На підставі аналізу показників фінансового стану ПП «Галіт» можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності має низьке значення і свідчить про незабезпеченість компанії високоліквідними активами;
- показник загальної ліквідності має високе значення, що свідчить про спроможність повністю покрити свої борги за рахунок мобілізації коштів в розрахунках з дебіторами та отриманих доходів від господарської діяльності;
- стан забезпеченості власними коштами характеризується високими значеннями коефіцієнтів фінансової стійкості та структури капіталу, що свідчить про фінансову незалежність підприємства від інших суб'єктів на ринку та можливість позичати додаткові ресурси.

Джерела забезпечення ліквідності за 2023 р. наведені у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Оцінка наявних джерел забезпечення ліквідності за 2023 рік

Джерело забезпечення	Розмір, тис. грн
– гроші та їх еквіваленти	4697
– запаси	129886
– дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	44097
– дебіторська заборгованість за виданими авансами	8513
– дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1743

ПП «Галіт» проводить також регулярно аналіз джерел фінансування за попередні періоди та надає інформаційну підтримку прийманню рішень щодо

управління активами та пасивами. Це дозволяє оцінити ефективність процесу прийняття рішень щодо фінансової стійкості (табл. 2.15, рис. 2.7) [12].

Таблиця 2.15 – Аналіз звіту про фінансовий стан для контролю за якістю управлінських рішень щодо фінансової стійкості ПП «Галіт»

Показники, тис, грн	Позначення	Стан на кінець року			Абсолютне відхилення	
		2021	2022	2023	2022 від 2021 рр.	2023 від 2022 рр.
Загальна величина запасів	З	92678	110099	129886	17421	19787
Наявність власних оборотних засобів	К _{з.об.}	36657	49943	73571	13286	23628
Величина функціонуючого капіталу	К _{з.дз.}	57394	65130	78558	7736	13428
Загальна величина джерел	К _{з.}	57394	65130	78558	7736	13428
Нестача власних оборотних засобів для формування запасів	Ф _{вл.}	-56021	-60156	-56315	-4135	3841
Нестача функціонуючого капіталу для формування запасів	Ф _{г.}	-35284	-44969	-51328	-9685	-6359
Нестача загальної величини основних джерел для формування запасів	Ф ^з	-35284	-44969	-51328	-9685	-6359

За допомогою цих показників визначається тип фінансової стійкості (рис. 2.7, табл. 2.16).

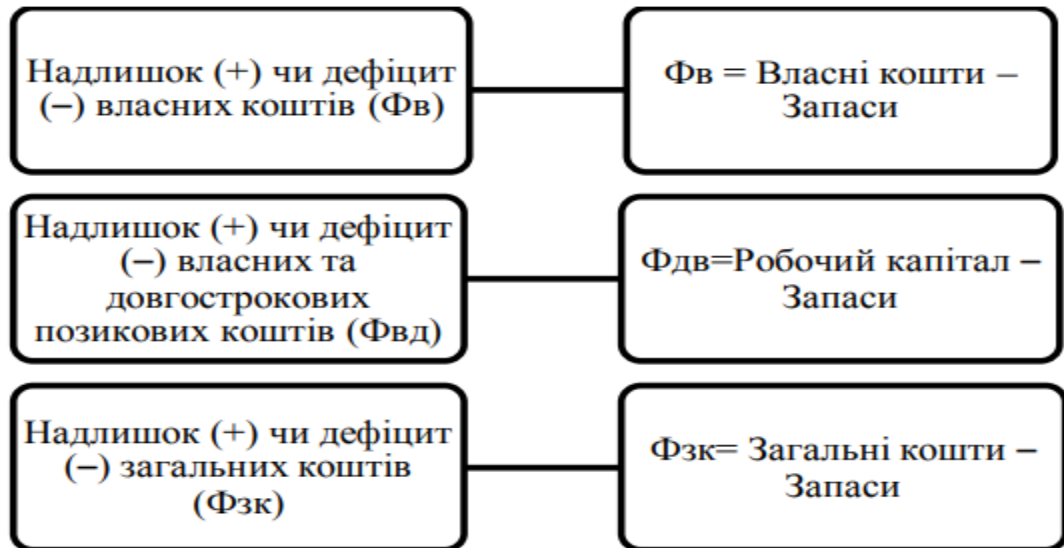

Рисунок 2.7 – Показники забезпеченості запасів джерел фінансування їх фінансування

Джерело: за даними [17]

Таблиця 2.16 - Визначення типу фінансової стійкості підприємства

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
$\Phi_{БЛ}$	≥ 0	< 0	< 0	< 0
Φ^T	≥ 0	≥ 0	< 0	< 0
$\Phi^З$	≥ 0	≥ 0	≥ 0	< 0
S	Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості			2021 2022 2023
Характеристика	у підприємства спостерігається нестача джерел фінансування запасів і витрат, пов'язана з порушенням платоспроможності, але водночас зберігається можливість відновлення рівноваги платіжних засобів і платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів в оборот підприємства			

Далі, нами проаналізовані показники, за якими сформовано та надано оцінку прибутковості підприємства (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Аналіз звіту про фінансові результати для контролю за якістю управлінських рішень щодо рентабельності ПП «Галіт»

Показники, %	Рік для аналітичного опрацювання			Абсолютне відхилення	
	2021 р	2022 р	2023 р	2022 від 2021 рр.	2023 від 2022 рр.
Рентабельність сукупного капіталу	11,53	4,74	9,41	-6,79	4,67
Рентабельність власного капіталу	25,12	10,94	20,16	-14,18	9,22
Валова рентабельність продажів	17,73	20,14	20,40	2,42	0,25
Чиста рентабельність продажів	7,95	4,38	7,46	-3,58	3,08
Валова рентабельність виробництва	21,55	25,22	25,62	3,68	0,40
Чиста рентабельність виробництва	9,67	5,48	9,37	-4,18	3,88

Підприємство «Галіт» працює з прибутком, що надає можливість оцінити відносні показники прибутковості. У 2022 р. до 2021 р. ці показники дещо зменшені, але вони на достатньо високому рівні. Звісно, що рентабельність розрахована за валовим показником більша, ніж за чистим.

Не залишився осторонь контроль ділової активності підприємства (табл. 2.18) [19; 20]. Ділова активність досліджується в проєкції керівництва, власників, інвесторів для подальшої можливості виправити будь-які помилки або недоліки, які можуть виникнути процесі роботи з контрагентами [19]. Проактивно виявляючи чинники ризику, організація може краще захиститися від дорогих загроз, а й стати привабливішою для майбутніх інвесторів і партнерів, знизивши свій профіль ризику.

Таблиця 2.18 – Аналітична таблиця для контролю за якістю ділової активності ПП «Галіт»

Показники	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення 2022 від 2021 року	Абсолютне відхилення 2023 від 2022 року
Коефіцієнт оборотності активів	1,43	1,18	1,36	-0,25	0,18
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,78	6,38	5,64	-1,40	-0,74
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	46,90	57,23	64,74	10,33	7,51
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,79	2,30	2,25	-0,49	-0,05
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	130,65	158,59	162,34	27,94	3,75
Коефіцієнт оборотності запасів	1,95	1,63	1,86	-0,32	0,23
Тривалість одного обороту запасів, днів	187,39	224,54	196,64	37,15	-27,90
Тривалість операційного циклу	234,29	281,77	261,38	47,48	-20,39
Тривалість фінансового циклу	103,64	123,18	99,04	19,54	-24,14

Позиція ділової активності ПП «Галіт» ретельним чином контролюється та управляється. Підприємство використовує процес прогнозування грошових коштів для того, щоб гарантувати наявність отримання оплати та посилення фінансової дисципліни.

2.4 Удосконалення системи контролю на підприємстві для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень

Удосконалення системи контролю для покращення рехультативності управлінських рішень є важливим для ПП «Галіт». Чому? Адже, прийняття рішень є результатом опрацювання планів, прогнозів, де аналітика має вагоме значення, а контроль стає невід'ємним елементом. Кожному вдосконаленню, запровадженому в компанії, передують управлінські рішення щодо певного напрямку дій. Для отримання необхідних при прийнятті рішень даних менеджери використовують різні системи: звітність, контроль. Форми контролю формують комплексне середовище для управління. Аналіз фінансової звітності та контроль за фінансовими показниками у усуває плутанину щодо результатів діяльності компанії [43]. Керівництво почуватиметься набагато впевненіше, знаючи, що має чітке уявлення про діяльність організації. Розрахувавши необхідні фінансові коефіцієнти можна виявити інформацію, яка допоможе приймати обґрунтовані ділові рішення.

Під час роботи над цим дослідженням нами були поставлені питання керівництву та менеджерам ПП «Галіт» щодо переваг, які вони будуть мати у випадку складання внутрішньої звітності, яка є суттєвим доповненням до фінансової звітності, яка складається за кожний квартал. Результати опитування наведені на рисунку 2.8.

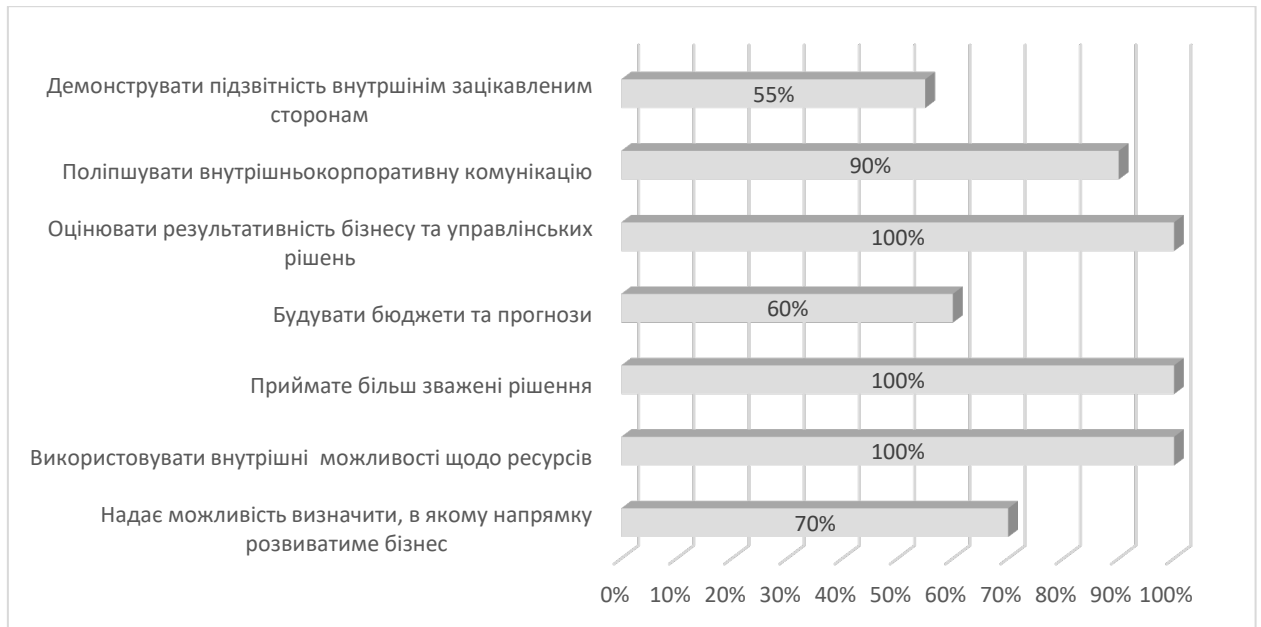

Рисунок 2.8 – Результати опитування керівництва та менеджерів ПП «Галіт» на тему: Чому корисно складати внутрішні управлінські звіти?

Пропозиції щодо удосконалення системи звітності та контролю на ПП «Галіт»:

По-перше, це визначення цілей, які повинні досягти завдяки системі звітності та контролю.

По-друге, це розробка механізмів контролю для забезпечення точності та надійності даних у звітності.

По-третє, це навчання персоналу ефективному використанню системи контролю та чітке роз'яснення важливості звітів (рис. 2.9).

Основними завданнями ПП «Галіт» на 2024 рік керівництвом визначено:

- забезпечення належної якості продукції;
- підвищення ефективності системи управління діяльністю компанії;
- системне зростання фінансової стабільності підприємства;
- забезпечення 100-их відсоткових розрахунків за реалізовані товари, продукцію, послуги;

- удосконалення організації роботи управління персоналом, зокрема, підбір нових та підвищення професійної кваліфікації кадрів, питання, пов'язані з забезпеченням безпечних умов праці і дотримання вимог правил технічної експлуатації та техніки безпеки.

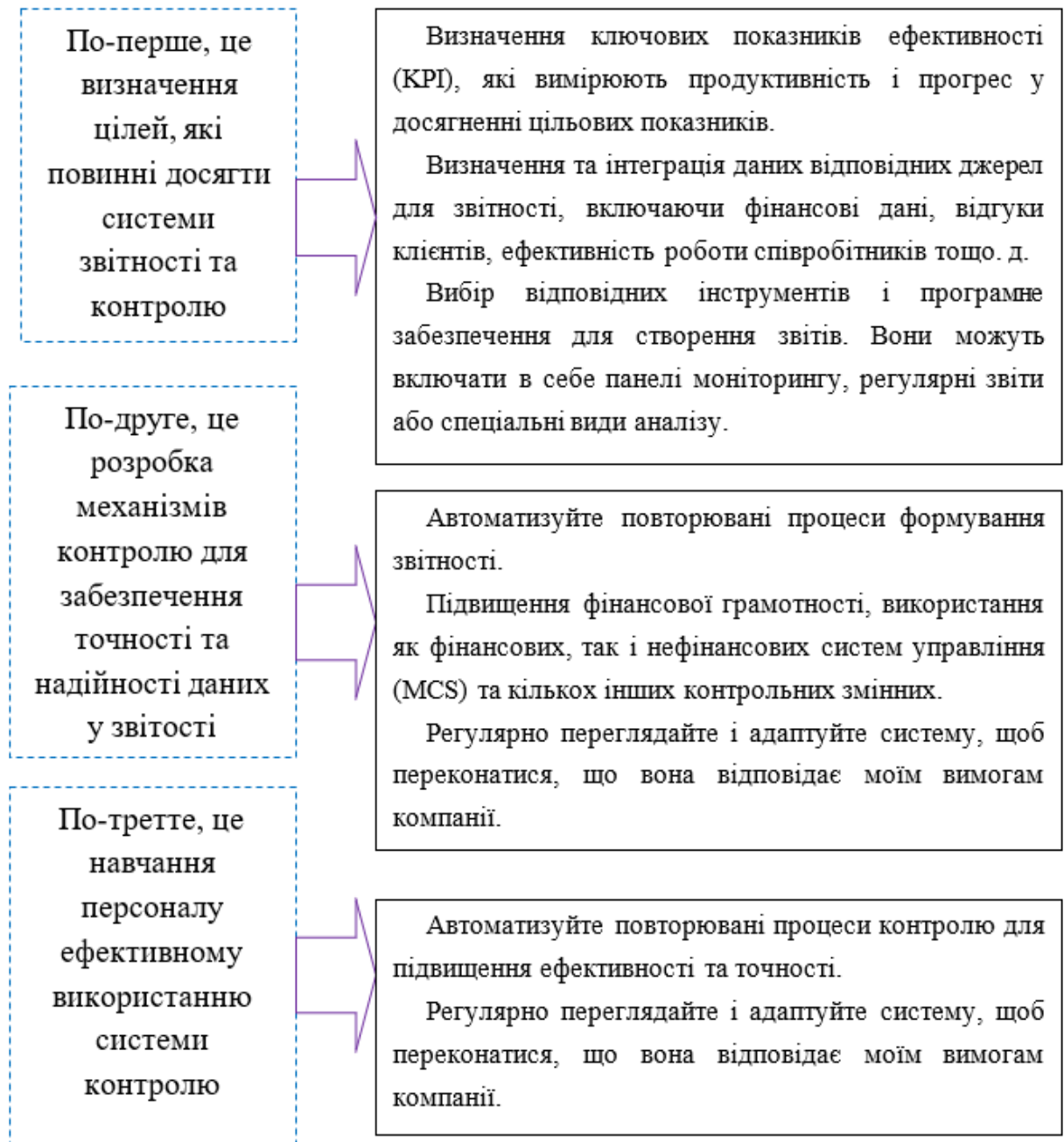

Рисунок 2.9 – Пропозиції щодо удосконалення системи звітності та внутрішнього контролю в ПП «Галіт»

В контексті основних перелічених завдань з метою покращення ефективності внутрішнього контролю нами пропонується документ «Відомість перевірки достовірності фінансової інформації» (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 - Відомість перевірки достовірності інформації у фінансовій звітності (щодо доходів та витрат)

Показник/ стаття	Фактично за даними фінансової звітності		Фактично за даними внутрішнього контролю		Визнана сума відхилення	
	На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду
Перелік доходів						
Чистий доходи від реалізації продукції	206382	279788	206382	280424	0	636
Інші операційні доходи	15329	21696	15329	21700	0	4
					0	0
Разом:	221711	301484	221711	302124	0	640
Перелік витрат за видами						
Собівартість реалізованої продукції	164811	222724	164811	222725	0	1
Адміністративні витрати	15232	19321	15232	19322	0	1
Витрати на збут	10700	15474	10700	15474	0	0
Інші операційні витрати	19537	18098	19537	19008	0	910
Фінансові витрати	344	529	344	530	0	1
Інші витрати	31	0	31	2	0	2
Разом:	210655	276146	210655	277061	0	915
Перелік витрат відповідно до класифікаційних груп						
- матеріальні витрати	85098	89098	85091	89097	-7	-1
- витрати на оплату праці	27332	33773	27332	33700	0	-73
- відрахування на соціальні заходи	5493	6619	5492	6620	-1	1
- амортизаційні відрахування	5164	5123	5164	2120	0	-3003
- інші операційні витрати	22714	21069	22712	21069	-2	0
Разом	145801	155682	145791	152606	-10	-3076

Значення відомості наступне:

- відображає інформацію про доходи/витрати в повному обсязі та в розрізі видів та груп та проводити порівняння;
- надає можливість проводити внутрішній контроль правильності арифметичного підрахунку доходів та витрат у фінансовій звітності;
- відображає оперативну інформацію про фактичні витрати/доходи протягом звітного періоду;
- може бути розширена ця таблиця видами активів та пасивів в компанії, відносними показниками.

Таблиця 2.20 – Аналітична таблиця для контролю за прогнозними значеннями впливу величини витрат та доходів на показники рентабельності

Показники, тис. грн	2023 р.	2024 р. прогноз	Абсолютне зростання 2024-2023 рр
фактичні та прогнозні показники, тис. грн			
Сукупний капітал, СК	221765	244511	22746
Чистий дохід, ЧД	279788	300100	20312
Валовий прибуток, ВП	57064	62978	5914
Чистий прибуток, ЧП	20861	30554	9693
фактичні та прогнозні відносні показники, %			
Рентабельність сукупного капіталу, РСК	9,41	12,50	3,09
Валова рентабельність продажів, ВРП	20,40	20,99	0,59
Чиста рентабельність продажів, ЧРП	7,46	10,18	2,72
Валова рентабельність виробництва, ВРВ	25,62	28,28	2,66
Чиста рентабельність виробництва, ЧРВ	9,37	13,72	4,35

Отримані результати щодо наших пропозицій стосовно удосконалення внутрішнього контролю за даними фінансової звітності свідчать, що можна

очікувати збільшення темпу росту загальної вартості капіталу (+10,26%), суми чистого доходу від продажів продукції та товарів компанії (+7,26%). Це призведе до зростання на 10,36% валового прибутку та, відповідно, чистого прибутку на 46,46%. Подальші розрахунки підтверджують можливість щодо зростання відносних показників прибутковості у діапазоні від 2,89% до 46,42%.

Особливу увагу фінансовим менеджерам пропонуємо приділити управлінню витратами, що передбачає зменшення їх суми та суми їх складових. Шляхами зменшення витрат даного підприємства додатково може бути:

- економія паливо-мастильних матеріалів;
- ощадливе та економічно обґрунтоване витрачання коштів на представницькі витрати та витрати на відрядження управлінського персоналу;
- економне використання електроенергії на опалення та освітлення адміністративних приміщень.

Висновки за розділом 2

Проведена оцінка діяльності підприємства, яке є виробничим в сегменті медичного обладнання та стоматологічного інструментарію. Проаналізовані сучасні тренди на цьому ринку, які підтверджують важливість системи контролю та звітності для досягнення та реалізації запланованих цілей. За аналітичними результатами компанія постійно удосконалює продукцію, що дозволило збільшити валюту балансу на 38,36% з одночасним збільшенням оборотних активів у її структурі (+55,52%).

Проаналізована фінансова звітність ПП «Галіт». За даними звітності, приріст чистого доходу на 35,57% вище за попередній період. Зростають валовий та чистий прибуток. Аналіз показників за окремими видами

фінансової звітності довів позитивну ситуацію з ліквідністю та рентабельністю. Проте фінансова стійкість потребує уваги керівництва щодо її стабілізації.

Оцінено вплив системи звітності та контролю на якість управлінських рішень з позиції ліквідності, стійкості фінансового стану та ділової активності.

Нами запропоновані шляхи удосконалення системи контролю в компанії для підвищення ефективності реалізації фінансових управлінських рішень. Надані пропозиції щодо удосконалення системи звітності та внутрішнього контролю в ПП «Галіт». Запропонований документ для перевірки достовірності фінансової інформації (Відомість).

Представлена аналітична таблиця для контролю за прогнозними значеннями впливу величини витрат та доходів на показники рентабельності. Такі практичні кроки здатні покращити систему контролю та звітності у напрямку підвищення ефективності та результативності підприємства, є основою для складання планів та прогнозів на майбутнє.

ВИСНОВКИ

Розкрито, що система звітності збирає, аналізує і представляє інформацію про результати діяльності компанії. До системи звітності підприємства належить як зовнішня бухгалтерська та фінансова, так і внутрішня, управлінська звітність. Також до системи входять фінансові звіти, оперативні показники та стратегічний аналіз. В той же час, система контролю забезпечує відповідність результатів звітності стратегічним цілям.

Узагальнено характеристики та елементи внутрішньої, управлінської звітності, яка є носієм вагомих, ключових виробничих, фінансових та інших даних, що складається для забезпечення підприємства, а отже, й апарату управління, достовірною, важливою, корисною, оперативною інформацією. Будь-яке підприємство, зацікавлене в успіху, стабільно прибутковому функціонуванні, має формувати управлінську звітність, яка відображатиме показники його платоспроможності, ліквідності тощо.

Охарактеризовано систему внутрішнього контролю, як таку, що є системою спостережень, перевірки, аналізу відповідності функціонування підприємства загалом чи окремого об'єкта, зокрема, прийнятим рішенням для цілей: об'єктивної, своєчасної, повної оцінки їх ефективності та результативності; встановлення доцільності фінансово-економічних, господарських операцій; збереження власності; встановлення достовірності звітності; виявлення резервів підвищення ефективності бізнесу тощо.

Частка ПП «Галіт» на вітчизняному ринку виробництва медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів складає 9,7%. Результати ефективності діяльності ПП «Галіт» на ринку свідчать, що перевагою підприємства є універсальні рішення для роботи на одному обладнанні різних лікарів із різними стилями лікування та різною домінантною рукою. Слабкою стороною є відсутність чіткої системи лояльності для постійних клієнтів. За результатами оцінки економічних показників діяльності ПП «Галіт»

встановлено, що підприємство динамічно працює з чистим доходом від реалізації у 2023 р. 279788 тис. грн проти 206382 тис. грн у 2022 р. темп росту чистого прибутку становить 230,81% у 2023 р. Загальна величина активів зросла на 16,26% до попереднього року, а вартість власного капіталу зросла на 25,25%.

Проведений діагностичний аналіз фінансової звітності ПП «Галіт» продемонстрував, що 1) зміцнена матеріально-технічна база на 61480 тис. грн (+38,36%), з них 23,% спрямовані на інвестування в обладнання для стерилізації медичного інвентарю, 2) покращена ділова активність через те, що оборотні активи збільшені на 68495 тис. грн, 3) збільшився показник фінансової автономії, оскільки величина власного капіталу збільшена на 125,94%, 4) підприємство отримало позитивний чистий рух коштів за 2023 р., що на 3793 тис. грн більше за попередній період.

Система звітності та контролю забезпечує якість управлінських рішень завдяки своєчасному інформуванню керівництва про 1) потенційні джерела забезпечення ліквідності (гроші та їх еквіваленти 4696 тис. грн, дебіторська заборгованість за виданими авансами 8513 тис. грн), 2) нестачу джерел фінансування запасів і витрат, пов'язаної з порушенням платоспроможності, 3) очікувані майбутні потоки грошових коштів від операцій із клієнтами та банківських операцій, що є частиною процесу управління активами/зобов'язаннями.

Запропоновані шляхи удосконалення системи контролю на ПП «Галіт»:
1) розроблена Відомість перевірки достовірності інформації у фінансовій звітності (щодо доходів та витрат), 2) розроблена аналітична таблиця для контролю за впливом величини витрат та доходів на показники рентабельності, 3) запропоновані шляхи зменшення витрат через ощадливе та економічно обґрунтоване витрачання коштів, зокрема, на представницькі витрати; економічне використання електроенергії на опалення та освітлення адміністративних приміщень.

СПИСОК ІВКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В. Принципи контролю: проблематика визначення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6. С. 20–24
2. Артюх О.В. Принципи податкового аудиту: питання класифікації. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економіка, політологія, історія*. 2016. № 4(236). С. 15–30.
3. Артюх О.В., Хетагурова Н. О. Концептуальна модель системи внутрішнього контролю над об'єктами обліку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 1 (12). С. 364–368. URL: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/64.pdf (дата звернення 10.10.2024)
4. Безверхий К. Методика використання аналітичних процедур при оцінці ефективності системи внутрішньогосподарського контролю підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 11. С. 17–24.
5. Відтепер українці можуть перевіряти фінансову звітність компаній через Опендатабот. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/company-balance> (дата звернення 21.01.2025)
6. Галицький О. М. Роль і місце управлінського обліку в підвищенні ефективності використання матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2014. № 1. С. 36–39.
7. Гладій І. О. Управлінська звітність підприємства: принципи формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 604–609.
8. Дані Державної служби статистики України щодо імпорту виробів медичного призначення за 2020-2022 рр. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.04.2025)

9. Дворніченко О. С. Управлінська звітність у процесі обліковоаналітичного забезпечення управління за збалансованою системою показників. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. №11. С. 67–71.

10. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. // *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф.* Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 233–235.

11. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю. І. Аналіз господарської діяльності: підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 245 с.

12. Король С. Я. Управлінська звітність: сутність і алгоритм формування. *БізнесІнформ*. 2014. № 7. С. 325–330.

13. Кузнецова С. А. Інтегрована управлінська звітність: глобальні виклики та локальні рішення в епоху ноосфери. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1 (7). С. 270–279.

14. Кузь В. І., Кравчук В. С. Управлінська бухгалтерська звітність підприємства: принципи та підходи до формування. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2015. Вип. 2. С. 188–197.

15. Кульомза Д. Р., Портна О. В. Світовий досвід фінансового управління компаніями: стейкхолдери підвищення його ефективності. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 403–408.

16. Куцик П. О. Сучасне трактування, склад і особливості формування управлінської звітності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 797. С. 248–254.

17. Лісничук О. А., Нестерчук Т. А. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Мукачівський державний університет*. 2018. Випуск № 18. С. 454-462. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/63.pdf (дата звернення 03.02.2025)

18. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

19. Мешкова Н. Л. Економічна сутність ділової активності промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2013. № 1. С. 105-108.

20. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручн. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/121-ekonomchniy-analz-mnih-v.html> (дата звернення 05.02.2025)

21. Нападівська Л. В. Управлінський облік: підруч. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 648 с.

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 01 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом МФУ від 07.02.13 р. №73. URL: www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення: 16.01.2025).

23. Офіційний сайт ПП «ГАЛІТ». URL: <https://www.galit-dental.com/?srsId=AfmBOooptUHQkNEtzgSG4FMDLqmRgDFGYyIX0taHKX1Ocxas-PES7fNG>

24. Патраманська Л. Ю. Удосконалення підходів до оцінки ефективності внутрішнього контролю на підприємствах електронної комерції. *Ефективна економіка*. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5209> (дата звернення: 29.01.2025)

25. Поліщук О. Т., Шимко Н. О. Управлінська звітність підприємства: інформаційне значення й оптимальна структура. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 32. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-42> (дата звернення 30.01.2025)

26. Понад 2,5 тис. помилок допустили компанії у фінансових звітах. Оpendatabot. 10 квітня 2024 року. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/financial-reporting-errors> (дата звернення 31.01.2025)

27. Портна О. В. Фінансове забезпечення та впровадження аудиту ефективності діяльності закладів охорони здоров'я в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Економічна серія*. 2009. № 869. С. 210 - 220

28. Портна О. В., Дереза Б. П. Вплив стану національної економіки на запровадження антикризового управління на підприємствах. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 352–359.

29. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: "Центр учбової літератури", 2018. 224 с.

30. Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнєва Д. В. Фінансова звітність підприємств: Навчально-методичний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2016. 268 с.

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 28.01.2025).

32. Проскуріна Н., Гнідкова А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74> (дата звернення 02.02.2025)

33. Скрипник М. І., Григорєвська О. О., Вигівська І. М. Формати бухгалтерської управлінської звітності: методика визначення і формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 568–573.

34. Сліпченко Т. О. Стоматологічний ринок України: особливості попиту на послуги в сегменті дентальної імплантації. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 288-292.

35. Станкевич Ганна. Особливості системи внутрішнього контролю підприємства та роботи внутрішнього аудитора. *Аудитор України*. 2014. № 9 (226). С. 32–37.

36. Тенденції ринку медичних виробів у 2023 році URL: <http://igar.ua/ukr/tend-rynky-2023>.

37. Технічний регламент щодо медичних виробів, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 02/10/13 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2013-%D0%BF#Text>

38. Чубай В. М., Грицеляк О. І. Оцінювання системи внутрішнього контролю підприємства в процесі аудиту фінансової звітності: механізм, критерії, проблеми та способи їх усунення. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 66–72. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/issue/view/33#:~:text=DOI%3A%20https%3A//doi.org/10.32839/2304%2D5809/2021%2D9%2D97%2D15> (дата звернення 13.10.2024)

39. Шепель Т. П. Роль і місце управлінської звітності в підвищенні ефективності функціонування підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 16. С. 31–34.

40. Шерстюк О. Л. Аудиторська оцінка ризику неефективності системи внутрішнього контролю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1200–1204.

41. Яременко Л. М., Макарчук І. М., Гавриленко А. О., Івлєв І. О. Внутрішня звітність та її використання для аналізу і контролю. *Агросвіт*. 2024. № 3. С. 68–74. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/2964/3000> (дата звернення (12.10.2024)

42. Яременко Л. М., Макарчук І. М., Малишко В. В., Грановська І. В., Калмиков О. В. Особливості подання електронної звітності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. №24. 2022. С. 41–46.

43. Biswas S. S. N., Akroyd C. Management control systems and the strategic management of innovation. *Qualitative Research in Accounting & Management*. 2022. № 19(5). Pp.5–9.

44. Bondar, M., Portna, O., Iershova, N. Strategic responses in corporate tax planning using opportunity areas. *Acta Innovations*. 2021. № 40. Pp. 31–43

45. Chenhall R. H. Management control systems design within its organizational context: findings from contingency-based research and directions for the future. *Accounting, Organizations and Society*, 2013. №28(2-3). Pp. 127-168.
46. Fixed Assets Turnover Ratio: Overview, Uses, Formula, Calculation, and Limitations. URL: <https://www.strike.money/fundamental-analysis/fixed-assets-turnover-ratio>
47. Iershova, N. Y., Portna, O. V., Davydov, D., Krivokapic, R., Delibasic, M. Financial Stability of Small and Medium-Sized Businesses in a Crisis Economy: The Determinants of Management. *Montenegrin Journal of Economics*. 2024. № 20(2). Pp. 155–168
48. Iershova, N., Portna, O., Tretyak, V., Moskalenko, K., Vasyliiev, O. Crisis Management: Innovative Financial and Accounting Technologies. *TEM Journal*. 2021. № 10(2). Pp. 766–776
49. Olayinka A. A. Financial statement analysis as a tool for investment decisions and assessment of companies' performance. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*. 2022. № 4(1). Pp. 49–66.
50. Portna, O. V., Iershova, N. Y.U., Tereshchenko, D. A., Kryvytska, O. R. Economic business partnerships within industry 4.0: New technologies in management. *Montenegrin Journal of Economics*. 2021. №17(1). Pp. 151–163